

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PACHOVÁ STOPA

A JEJÍ RELEVANCE V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Autor práce: **JAN ČERNÝ**

Studijní obor: **Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě**

Forma studia: **Prezenční**

Vedoucí práce: **JUDr. JIŘÍ HRUŠKA, Ph.D.**

Katedra: **Katedra právních oborů a bezpečnostních studií**

2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně a na infodisku Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Jiřímu Hruškovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce a pomoc s výběrem odborné literatury.

ABSTRAKT

ČERNÝ, J. *Pachová stopa a její relevance v trestním řízení : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2019. 53 s. Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Klíčová slova: pach, pachová stopa, nepřímý důkaz, pachová identifikace.

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku týkající se dokazování v trestním řízení, pachové identifikace a pachových stop. V teoretické části jsou definovány a analyzovány důležité pojmy související s tímto tématem. Praktická část obsahuje experiment, řízený rozhovor a SWOT analýzu pachové stopy.

ABSTRACT

ČERNÝ, J. *Scent Trail and Its Relevance in the Criminal Proceedings : Bachelor Thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2019. 53 p.
Supervisor: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Key words: scent, scent trail, indirect proof, scent identification.

The bachelor thesis is focused on issues regarding the proving in the criminal proceedings, the scent identification and the scent trails. The theoretical part contains the definitions and the analyses of important concepts in relation with the topic. The practical part includes an experiment, a controlled interview and a SWOT analysis.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1. METODIKA A CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	9
2. DOKAZOVÁNÍ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ.....	10
2.1 HISTORIE DOKAZOVÁNÍ.....	12
2.2 ZÁKLADNÍ ZÁSADY DŮKAZNÍHO PRÁVA.....	14
2.3 VERIFIKACE DŮKAZŮ.....	16
2.4 DĚLENÍ DŮKAZŮ.....	18
3. PACHOVÁ STOPA JAKO DŮKAZ.....	20
3.1 PACH.....	20
3.2 KRIMINALISTICKÁ ODOROLOGIE.....	23
3.3 PES JAKO BIODETEKTOR PACHU.....	24
3.4 VLIV PROSTŘEDÍ NA PACHOVOU STOPU.....	25
3.5 POSUZOVÁNÍ VÝZNAMU PACHOVÉ STOPY.....	27
3.5.1 PACHOVÁ STOPA JAKO INDICIE.....	27
3.5.2 PACHOVÁ STOPA JAKO DŮKAZ K USVĚDČENÍ.....	28
3.5.3 PACHOVÁ STOPA JAKO PODPŮRNÝ DŮKAZ.....	28
4. PACHOVÁ IDENTIFIKACE.....	31
4.1 ZÁKLADNÍ POJMOSLOVÍ.....	31
4.2 ZAJIŠŤOVÁNÍ OTISKU PACHOVÉ STOPY.....	33
4.3 ZÁSADY ODBĚRU PACHOVÉHO VZORKU OSOBY.....	34
4.4 POSTUP ODBĚRU PACHOVÉHO VZORKU OSOBY.....	35
4.5 KOMPARACE.....	36
4.6 PRÁVNÍ UKOTVENÍ MPI V ČR.....	38
4.7 PRÁVNÍ UKOTVENÍ MPI NA SLOVENSKU.....	39
5. SWOT ANALÝZA VYUŽITELNOSTI PACHOVÝCH STOP.....	40
6. EXPERIMENT.....	44
ZÁVĚR.....	46
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	48
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	50
ŘÍZENÝ ROZHOVOR.....	51

ÚVOD

Autor bakalářské práce zvolil toto téma z důvodu jeho aktuálnosti, jelikož problematika spojená s pachovými stopami a pachovou identifikací v trestně právní oblasti rezonuje v současné době poměrně intenzivním způsobem a v některých případech je taktéž často medializována, přičemž je spojena s negativními i pozitivními reakcemi jak ze strany laické veřejnosti, tak také od erudovaných lidí z oblasti trestního práva. Autor práce proto považuje za nutné věnovat tomuto fenoménu příslušnou pozornost a po zanalyzování souvisejících pojmů z oboru kriminalistiky i trestně právní oblasti následně vyhodnotit jeho potenciální přínos pro orgány činné v trestním řízení.

Klíčovou roli v této práci hraje proces dokazování v trestním řízení, na který je zaměřena druhá kapitola, která zahrnuje historický vývoj důkazního práva, nejdůležitější zásady dokazování a také typologii důkazů. Tato kapitola subsumuje základní právní fakta, bez jejichž existence by v této práci nebylo možné dedukovat na ně navazující závěry ohledně pachových stop.

Zásadní význam pro tuto práci představuje pojetí pachu a od něj se odvíjející vědní disciplína odorologie. Tomuto fenoménu věnuje autor práce značnou pozornost ve třetí kapitole, ve které jsou rovněž zahrnuty základní možné způsoby, jak lze posuzovat pachovou stopu a jak byla v historii trestního práva vnímána její hodnota.

Ve čtvrté kapitole je objasněn pojem identifikace jako kriminalistická poznávací metoda, nejprve v obecném významu a následně v kontextu tématu této práce. Z počátku této části práce je vysvětleno základní pojmosloví, které je posléze blíže rozvedeno v následující části kapitoly.

Na problematiku obsaženou v této práci je dle autora možné nahlížet dvěma základními pohledy. Kriminalistická technika vnímá pachovou stopu ryze jako materiální stopu, která určitým způsobem reflektuje vlastnosti svého původce a současně lze na základě trestně právního pohledu pachovou stopu označit jako nepřímý důkaz.

Trestně právní pohled je v této práci aplikován především v kapitole Dokazování, naopak z pohledu kriminalistiky je na problematiku nahlíženo v kapitolách, které se týkají pachu a pachové identifikace.

Autor práce považuje za stěžejní určit a verifikovat přínos a hodnotu pachové stopy pro účely dokazování trestné činnosti v trestním řízení.

1. Metodika a cíl bakalářské práce

Bakalářská práce se zabývá pachovými stopami jako nepřímými důkazy a pachovou identifikací v České republice.

Cílem práce je definovat důležité pojmy mající významnou spojitost s pachovou stopou a pachovou identifikací, zaměřit se na jejich charakteristiku a zejména určit jakou důkazní hodnotu metoda pachové identifikace orgánům činným v trestním řízení přináší. S tímto souvisí i snaha autora objektivním způsobem vyhodnotit pozitiva i potenciální nebezpečí spojená s využitím metody pachové identifikace.

Těžiště práce je koncentrováno na problematiku pachu a charakteristiku postupu při pachové identifikaci.

Pro dosažení stanovených cílů bylo uplatněno především studium právnické a jiné odborné literatury, právních předpisů a internetových zdrojů. Zkoumané jevy byly analyzovány a v některých případech vzájemně komparovány, přičemž byla zmíněna případná diference.

V praktické části autor prostřednictvím SWOT analýzy hodnotí využitelnost pachových stop, přičemž tabulka zobrazuje ucelený souhrn pozitiv a negativ, stejně tak jako shrnutí externě a interně působících faktorů.

2. Dokazování v trestním řízení

Dokazováním se v trestním právu rozumí **zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení**, jehož hlavním cílem je vyhledávání důkazů, provedení a procesní zajištění těchto důkazů, prověrka a vyhodnocení zajištěných důkazů.

V trestním právu procesním se za **důkaz** považuje každý poznatek, který orgán činný v trestním řízení získá provedením jakéhokoli důkazního prostředku.¹

Dle trestního řádu lze obecně **důkaz** definovat jako cokoli, co je nějakým způsobem schopno přispět k objasnění věci. Samozřejmě za splnění podmínky, že takový důkaz nebyl získán nezákonnou cestou.² Tato obecná formulace v sobě určitým způsobem subsumuje též i jisté omezení: důkaz musí mít vztah k objasňované věci a musí mít rovněž způsobilost potvrdit či naopak vyvrátit dokazovanou skutečnost.³

Veškeré důkazy musí být hodnoceny nestranným a nezávislým soudcem, jenž díky aplikování základních zásad dokazování získává nutnou míru objektivizace, která tomuto soudci slouží k tomu, aby dospěl k vnitřnímu přesvědčení o skutkovém stavu a následně vyprodukoval konečné rozhodnutí.⁴

Dle § 89 odst. 2 trestního řádu může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání.

Důkazním prostředkem je určitá forma, jejímž prostřednictvím orgán činný v trestním řízení nabývá potřebných poznatků.⁵

Skutečnosti, které mají být v procesu dokazování zjištěny, se označují jako **předmět dokazování**. V ustanovení §89 odst. 1 trestního řádu je uveden výčet takových skutečností, které je v nezbytném rozsahu nutné dokazovat:⁶

¹ FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. Ostrava : KEY Publishing, 2009. strana 70

² CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Linde, 2006. s. 300.

³ PÚRY, F., POLČÁK, R. a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. Brno : MU, Právnická fakulta, str. 58.
Dostupné z: science.law.muni.cz/knihy/monografie/Polcak_Elektronicke_dukazy.pdf

⁴ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní – minulost a budoucnost*. Praha : Leges, 2016. s. 71-72.

⁵ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Linde, 2006. s. 248.

⁶ FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. Ostrava : KEY Publishing, 2009. strana 68.

- 1) **zda se stal skutek**, v němž je spatřován trestný čin - např. zda skutek vůbec byl spáchán, způsob spáchání, okolnosti spáchání, rovněž okolnosti vylučující protiprávnost (například krajní nouze, nutná obrana),
- 2) **zda tento skutek spáchal obviněný**, případně z jakých pohnutek – ustanovení konkrétního pachatele, jeho osobní údaje, také zjištění motivu tohoto pachatele,
- 3) **podstatné okolnosti, mající vliv na posouzení povahy a závažnosti činu** – např. způsob provedení činu, existence přitěžujících okolností,

Dle § 39 odst. 2 trestního zákoníku jsou povaha a závažnost trestného činu určovány zejména významem chráněného zájmu, jenž byl činem dotčen, způsobem provedení činu, jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem a cílem.

- 4) **podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele** – skutečnosti charakterizující osobu pachatele,
- 5) **podstatné okolnosti, umožňující stanovení následku a výše škody** způsobené trestným činem – např. vyžádání si vyčíslení škody či zkoumání, zda vzniklá škoda byla již uhrazena,
- 6) **okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání** – tzv. **kriminogenní faktory**, jejichž zjištění je důležité pro uložení konkrétního postihu pachatele a také pro prevenci trestné činnosti.

Z definice v úvodu této kapitoly se dají vymezit **3 základní fáze dokazování**:⁷

1. **Vyhledávání důkazů** znamená povinnost všech orgánů činných v trestním řízení vyhledávat vše, co může být použito jako důkaz. Dochází k využití zajišťovacích úkonů, například k zajištění zásilek, použití odposlechů, vydání či odnětí věci apod.
2. **Provedení a procesní zajištění důkazů** – povinnost orgánů činných v trestním řízení veškeré vyhledané důkazy provádět a v procesní formě je zajišťovat, například ve formě protokolu o ohledání místa či formě náčrtku místa činu, pořízení obrazové nebo zvukové dokumentace.
3. **Prověrka a vyhodnocení důkazů** – povinnost orgánů činných v trestním řízení prověřit každý vyhledaný důkaz v jednotlivostech a následně také ve vzájemných souvislostech mezi důkazy navzájem.

⁷ FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. Ostrava : KEY Publishing, 2009. str. 68.

Důležitou roli v procesu dokazování hraje ohledání místa činu. Z trestně právního hlediska lze definovat jako procesní úkon, při kterém orgán činný v trestním řízení bezprostředním pozorováním za pomoci nejrůznějších metod zjišťuje, zkoumá a dokumentuje materiální situaci na místě činu, především stopy, předměty a dokumenty.⁸

Je důležité poznamenat, že v běžné praxi nejsou uvedené fáze od sebe odděleny, vzájemně se prolínají a velmi úzce spolu častokrát souvisí.⁹

2.1 Historie dokazování

Konkrétní typ dokazování vždy byl závislý a logicky odvíjející se od povahy trestního řízení. Například v daleké minulosti české středověké trestní právo procesní aplikovalo jako důkazní prostředek tzv. boží soudy neboli **ordály**, které měly mít očistný charakter. Někdy dokonce docházelo k vynucování doznání obviněného, nejčastěji mučením neboli torturou. K rozhodnutí o uložení tortury bohatě stačila existence nepřímých důkazů, jinými slovy indicií. Konec tortury tedy pochopitelně znamenal oslabení významu indicie a zároveň upřednostnění a zesílení důkazů doznáním a svědectvím. Obecně je možné konstatovat, že zastaralý **subjektivně-formální** charakter dokazování, kdy šlo zejména o pouhopouhé usvědčení obviněného z toho, že je vinen, zatímco se zcela ignorovalo prokazování dalších konkrétních skutečností, které s celou kauzou souvisely, byl nahrazen **objektivně-materiálním** principem dokazování, pro který je typické, že cílem je zde prokázat, jakým způsobem skutek proběhl, tedy nejenom zhodnotit otázku viny. Z toho vyplynula pro obviněnou osobu nová možnost, jak bylo možné trestní řízení skončit: Kromě odsouzení, potažmo smrti způsobené barbarskou torturou, bylo nově možné obviněného **zprostit pro nedostatek důkazů**. Teprve až později vykrytalizovaly zásady, které jsou vůdčími právními idejemi dnešního dokazování v trestním řízení.¹⁰

V systému soudů nastala v průběhu 13. století důležitá transformace z všeobecně příslušných soudů k soudům stavovsky rozlišeným. Z toho vyplynulo pravidlo, že každému člověku měla být vina prokazována striktně na základě jeho společenského stavu, tedy v závislosti na postavení ve společnosti.¹¹

Stavovské soudní procesy navazovaly na starší české právní obyčeje. K prokázání viny stačilo jen to, aby se jedna ze stran k soudu nedostavila. Ten, kdo se na začátku soudu neohlásil,

⁸ CHMELÍK, J. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2005. s. 33.

⁹ FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. Ostrava : KEY Publishing, 2009. str. 68.

¹⁰ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Linde, 2006. s. 293-294.

¹¹ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno : MU, 1993. s. 15.

prohrál spor. Tento přísný kontumační rozsudek byl procesním prostředkem, jak donutit strany přijít.¹²

V průběhu 15. a 16. století byly jako důkazy akceptovány zejména zemské desky, důležité listiny, svědectví, ohledání na místě činu. Soud prokazoval vinu na základě hlasování, přičemž pokud dopadlo rovností hlasů, rozhodoval názor společensky nejvýše postavených osob. Přednost měl názor panovníka. Proti rozsudku soudu nebylo možné odvolání.¹³

V průběhu 17. a 18. století získalo naše soudnictví byrokratický (úřednický) charakter. Pro důkazní právo této doby byl typický systém pro soudce závazných pravidel, jak posuzovat váhu a přesvědčivost daných důkazů. Byla v nich stále určitá zaostalost. Jako příklad lze uvést, že svědectví muže platilo více než svědectví ženy, výpověď šlechtice vážila více než výpověď poddaného apod.

Naopak pozitivně je možné hodnotit zavedení opravných prostředků – nespokojená strana mohla vyvolat nové řízení. V tomto časovém úseku byl také kladen velký důraz na písemnou formu, která začala u soudu převažovat nad do té doby pouze ústním projevem.¹⁴

V souladu s Tereziánským trestním zákoníkem z 2. poloviny 18. století bylo dokazování postaveno na zásadě **presumpce viny**, podle které byl obžalovaný považován za vinného, dokud se mu nepodařilo prokázat nevinu. Veškerá tíha dokazování byla přenesena na obžalovaného, jehož postavení před soudem bylo extrémně komplikované, jelikož nesměl mít obhájce a proti němu stála osoba, jež byla současně jeho soudcem, žalobcem i obhájcem. Dokonce i podařilo-li se mu obstát při mučení a nepřiznat vinu, byl pouze propuštěn s tím, že se kdykoli v budoucnu mohlo řízení opět obnovit, pokud se objevily nové usvědčující důkazy.¹⁵

Politický režim nastolený v roce 1948 definoval trestní právo jako určitý nástroj boje proti třídnímu nepříteli. Systém soudnictví měl v této době zlidovělý charakter, jenž se nejvíce projevil zavedením veřejných procesů konaných před nekvalifikovanou veřejností, což vedlo často k vytváření atmosféry psychologického nátlaku, který působil jednostranně v neprospěch obviněné osoby a její obhajoby. Nespokojenost davu s chováním obhajoby byla

¹² VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno : MU, 1993. str. 20

¹³ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno : MU, 1993. str. 20-21

¹⁴ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno : MU, 1993. str. 53

¹⁵ VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno : MU, 1993. str. 54-55

dávána najevo hlukem. Jako příklad lze uvést reakci na návrh obhajoby na doplnění dokazování či požadavek na zproštění viny.¹⁶

Pro 2. polovinu 20. stol. bylo příznačné, že rozhodující dokazování proběhlo ve stadiu vyšetřování a byla dominantní tendence, aby hlavní líčení pouze potvrdilo výsledky přípravného řízení, ve kterém byl již stanoven rozsah i obsah jednotlivých důkazů. Na hlavních líčeních zpravidla převládala snaha omezit dokazování pouze na čtení protokolů z přípravného řízení.¹⁷

Soudní procesy v Československu, z nichž mnohé byly politicky motivované, byly založeny na principu doznání obviněného jako hlavním a někdy i jediným důkazem. Klíčovou rolí v rámci dokazování z toho důvodu hrála výslechová taktika. Šlo o techniku opakovaných výslechů kombinovanou s různými formami nátlaku, vydírání, případně docházelo ke sdělování falešných informací za účelem získat přiznání obviněné osoby. Politické procesy měly dopředu dány průběžný scénář a konečný výsledek.¹⁸

2.2 Základní zásady důkazního práva

Jedná se o určitý souhrn pravidel a právních předpisů, které upravují proces dokazování. Jde o zákonem upravený postup zejména orgánů činných v trestním řízení. Týká se však také jiných subjektů, například obviněného, jeho obhájce či poškozeného. Základními zásadami důkazního práva jsou:¹⁹

- Zásada presumpce nevinny
- Zásada volného hodnocení důkazů
- Zásada bezprostřednosti a ústnosti
- Zásada vyhledávací
- Zásada materiální pravdy

Zásada presumpce nevinny garantuje každému, kdo je obviněn z trestného činu, že je považován za nevinného, dokud nedojde k prokázání jeho viny zákonným postupem. Tedy dokud mu není pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu vina vyslovena. Tato zásada vyžaduje, aby byl obviněný usvědčen na základě dokazování, které musí být provedeno v souladu se zákony. Soudce nemůže přistupovat k výkonu svých povinností s přesvědčením,

¹⁶ BOBEK, M., MOLEK, P., ŠIMÍČEK, V. *Komunistické právo v Československu*. Brno : MU, 2009. s. 964-965.

¹⁷ BOBEK, M., MOLEK, P., ŠIMÍČEK, V. *Komunistické právo v Československu*. Brno : MU, 2009. s. 967.

¹⁸ BOBEK, M., MOLEK, P., ŠIMÍČEK, V. *Komunistické právo v Československu*. Brno : MU, 2009. s. 968-969.

¹⁹ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Linde, 2006. s. 296-297.

že obžalovaný trestný čin spáchal. Důkazní břemeno je na straně žalobce. V případě pochybnosti ohledně důkazů se uplatní zásada *in dubio pro reo* (v pochybnostech ve prospěch obviněného). Nedokázaná vina je při aplikování presumpce nevinu postavena na stejnou úroveň jako dokázaná nevinu.²⁰

Dle § 2 odst. 2 trestního řádu platí, že dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.

Zásada volného hodnocení důkazů dává orgánům činným v trestním řízení za povinnost hodnotit důkazy podle svého vlastního vnitřního přesvědčení, přičemž jsou pečlivě brány v úvahu všechny okolnosti případu, a to jednotlivě i v jejich souhrnu. Není zde žádné pravidlo ohledně míry věrohodnosti důkazů, která je nutná k prokázání konkrétní skutečnosti. Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy na základě svého volného, zákonem nevymezeného, uvážení. Nesmí však dojít k projevu libovůle ze strany orgánů činných v trestním řízení.²¹

Dle § 2 odst. 6 trestního řádu orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

Zásada bezprostřednosti soudu umožňuje rozhodovat jen na základě důkazů před ním provedených. Dle § 2 odst. 12 trestního řádu při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném, vazebním a neveřejném zasedání smí soud přihlédnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.

Ze zásady bezprostřednosti plynou 2 procesní pravidla:²²

- **pravidlo nezměnitelnosti složení soudu**, podle kterého může rozhodovat pouze ten soudce, jenž se účastnil soudního jednání od jeho začátku do konce.
- **pravidlo nepřerušitelnosti soudního jednání**, které má zajistit, aby soud rozhodoval na základě vjemu z poznatků získaných v provedeném řízení.

Zásada ústnosti znamená, že soud rozhoduje na základě ústního projevu a zpravidla ústně provedených důkazů. Dle § 2 odst. 11 trestního řádu je jednání před soudy ústní a důkaz

²⁰ ŠÁMAL, P. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. Praha : CODEX Bohemia, 1999. s. 59-60.

²¹ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní – minulost a budoucnost*. Praha : Leges, 2016. s. 63-64.

²² FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. Ostrava : KEY Publishing, 2009. strana 19.

výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslýchají.

Dle § 214 trestního řádu musí být obžalovaný po provedení každého důkazu dotázán, zda se chce k němu vyjádřit, a jeho vyjádření se zapíše do protokolu.

Zásada vyhledávací lze definovat jako úřední povinnost orgánů činných v trestním řízení z vlastní iniciativy vyhledávat a provádět důkazy, aby byl zjištěn skutkový stav věci. Obecně je možné konstatovat, že tato zásada konkretizuje zásadu oficiality pro důkazní řízení.²³

Dle § 2 odst. 5 trestního řádu doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují způsobem uvedeným v tomto zákoně i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. V řízení před soudem státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy.

Zásada materiální pravdy (zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností) je vyjádřena v § 2 odst. 5 trestního řádu. Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.

Zjištění materiální pravdy lze označit jako hlavní cíl každého trestního řízení.²⁴

2.3 Verifikace důkazů

Nejdůležitějším úkolem každého soudu je snaha o odhalení skutečného stavu věci v trestním procesu. Československé trestní řízení v minulém politickém režimu kladlo velký důraz na **zásadu objektivní pravdy**. Nešťastné však bylo chápání této pravdy jako něčeho absolutního.²⁵

Je s tím spojena otázka, zda vůbec může existovat **důkaz**, který je **stoprocentně dokonalý**. Vždy totiž lze vnímat jistý časový odstup mezi spáchaným skutkem a soudním procesem, respektive celým trestním řízením. Extrémním řešením tohoto problému by byla možnost cestovat časem do minulosti, kde by bylo možné znovu se zúčastnit situace a prožít děj tak,

²³ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní – minulost a budoucnost*. Praha : Leges, 2016. s. 50.

²⁴ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné. vyd. Praha: Leges, 2013, s. 157.

²⁵ ŠÁMAL, P. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha : CODEX Bohemia, 1999. str. 34.

jak se v minulosti již jednou odehrál. Tato technicky vzato nereálná možnost by mohla představovat naprosto dokonalý důkazní prostředek, ačkoli na druhou stranu ani toto automaticky nemusí znamenat, že by soud zcela spolehlivě zjistil absolutní pravdu. Pouze by měl k dispozici jakýsi dokonalý obraz skutečnosti a také naprosto exkluzivní empirickou zkušenost ohledně skutkového stavu.²⁶ Jinými slovy, soudce by sice jasně viděl, jak daná událost proběhla, ovšem pokud by obviněné osoby odmítly v této věci vypovídat nebo dokonce úmyslně lhaly, bylo by pro soud pravděpodobně komplikované jednoznačně odpovědět na otázku, proč se ona událost stala.

V trestním řízení se logicky rozhoduje o událostech, které se odehrály v minulosti, takže orgány činné v trestním řízení nemají možnost pomocí přímého pozorování zjistit klíčové detaily a okolnosti s trestným činem související. Bohužel jsou nuceny tyto události rekonstruovat na základě informací, které se dozvídají nepřímou, zprostředkovanou. Všechny takto získané poznatky poté analyzují a vyhodnocují v rámci dokazování.²⁷

V dnešní době je uplatňována **zásada materiální pravdy**, která se od zásady objektivní pravdy odlišuje v relativizaci hledané pravdy. Trestní řád dříve dával za povinnost orgánům činným v trestním řízení, aby byl *zjištěn skutečný stav věci*. Novela zákona č. 152/1995 Sb. poté upravila tento výraz na *skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti*. Dále byla přidána pasáž ohledně doznání, jež automaticky nezbavuje soud, státního zástupce ani policejní orgán povinnosti přezkoumávat všechny podstatné okolnosti případu.²⁸

Se zjišťováním skutkového stavu věci bez důvodných pochybností úzce souvisí zásada vyhledávací. V současné době platí, že každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu. V minulosti se na dokazování v trestním řízení podílely téměř výlučně orgány činné v trestním řízení. Novelizace trestního řádu z roku 2001 však výrazně posílila postavení strany obhajoby v procesu dokazování tím, že jí dala výslovně možnost důkazy vyhledávat, předkládat nebo jejich provedení navrhnout.²⁹

²⁶ PÚRY, F., POLČÁK, R. a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. Brno : MU, Právnická fakulta, str. 22-23.

Dostupné z: science.law.muni.cz/knihy/monografie/Polcak_Elektronicke_dukazy.pdf

²⁷ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Linde, 2006. s. 294.

²⁸ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Linde, 2006. s. 81-82.

²⁹ *KDY MŮŽE OBHAJOBA DŮKAZ VYHLEDAT, KDY PŘEDLOŽIT A KDY JEN NAVRHNOUT JEHO PROVEDENÍ?*

doc. JUDr. Pavel Vantuch, CSc. [online]. [2013].

Dostupné z: bulletin-advokacie.cz/kdy-muze-obhajoba-dukaz-vyhledat-kdy-predlozit-a-kdy-jen-navrhnout-jeho-provedeni

V každém trestním řízení by mělo být usilováno o co možná největší přiblížení se k objektivní realitě. Zároveň je třeba akceptovat právní axiom, že každá pravda zjištěná soudem v trestním řízení je relativní, nikoli absolutní. Je proto nesmyslné, požadovat po orgánech činných v trestním řízení, aby hledaly absolutní pravdu. Vzhledem k určitému omezení plynoucího z chybovosti lidského faktoru, by to byl bohužel prakticky nesplnitelný požadavek.³⁰

2.4 Dělení důkazů

Důkazy je možné rozdělovat na základě několika kritérií do specifických skupin.

Podle vztahu k předmětu obvinění:³¹

- **usvědčující důkazy** potvrzují obvinění, především spáchání stíhaného trestného činu obviněným, v jehož neprospěch tyto důkazy svědčí.
- **vyvíňující (ospravedlňující) důkazy** dokazují okolnosti, jež vyvracejí obvinění. Působí ve prospěch obviněného. Zbavují jej viny zcela či alespoň jeho viny zeslabují.

Zásadní roli u této kategorizace má význam důkazu pro rozhodnutí. Naopak pravá podstata důkazu u tohoto rozeznávání není stěžejní. Jeden a ten samý důkaz může mít za určité konstelace charakter usvědčujícího důkazu, jindy naopak může obviněného ospravedlňovat.³²

Přítomnost tohoto typu důkazu v procesu dokazování je **obligatorní**. Pachová stopa může být důkazem usvědčujícím i ospravedlňujícím. Záleží na okolnostech. Avšak je pravdou, že ji bohužel často veřejnost vnímá primárně jako důkaz usvědčující.³³

Podle zdroje:³⁴

- **původní důkazy** – pokud orgány činné v trestním řízení čerpají poznatky bezprostředně ze zdroje, který byl přítomen skutku, například výpověď svědka, který viděl průběh trestného činu.
- **odvozené důkazy** – pocházejí ze zprostředkovaného pramene, například od člověka, jenž slyšel informace o nějakém trestném činu (svědecká výpověď z doslechu).

³⁰ ŠÁMAL, P. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha : CODEX Bohemia, 1999. str. 35.

³¹ PÚRY, F., POLČÁK, R. a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. Brno : MU, Právnická fakulta, str. 62.

Dostupné z: science.law.muni.cz/knihy/monografie/Polcak_Elektronicke_dukazy.pdf

³² CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Linde, 2006. s. 311.

³³ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. s. 135.

³⁴ PÚRY, F., POLČÁK, R. a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. Brno : MU, Právnická fakulta, str. 63.

Podle vztahu k dokazované skutečnosti:³⁵

- **přímé důkazy** dokazují přímo hlavní skutečnost, tedy vinu nebo nevinu obviněné osoby.
- **nepřímé důkazy** prokazují vedlejší skutečnosti, které mají spojitost se skutečností hlavní. Označují se též jako indicie.

Pachová stopa náleží do kategorie nepřímých důkazů. Vypovídající hodnotou tohoto samotného důkazu je maximálně fakt, že se pach posuzované osoby nacházel na konkrétním místě nebo předmětu. Jinými slovy, lze prokázat nanejvýše, že se na tomto místě osoba vyskytovala, respektive byla v kontaktu s daným předmětem, nicméně pouze z tohoto zjištění není možné učinit závěr, že to byla právě tato osoba, která spáchala onen trestný čin, jenž se zmíněným místem či předmětem souvisí.³⁶

Dokazování pouze na základě nepřímých důkazů je z logiky věci výrazně náročnější než dokazování pomocí důkazů přímých, nicméně není *a priori* vyloučeno. Každopádně pouze **jediný nepřímý důkaz není dostačující k prokázání dokazované skutečnosti.** Aby měl validní důkazní hodnotu, musí být v kombinaci s jinými důkazy, ať už nepřímými či přímými. Větší množství nepřímých důkazů musí vytvořit logickou a uzavřenou soustavu, která je konzistentní a nepřímé důkazy v ní obsažené se musí vzájemně smysluplně doplňovat a navazovat na sebe. Zároveň mezi tímto řetězcem nepřímých důkazů a dokazovanou skutečností musí být takový kauzální nexus, že lze dedukovat pouze jediný závěr a současně je možné vyloučit eventualitu jiného závěru. Nepřímé důkazy signalizující důvodné podezření, že se činu dopustila konkrétní osoba, v případě souběžného nevylučování reálné možnosti, že trestný čin mohla spáchat osoba jiná, nejsou postačujícím podkladem pro uznání viny.³⁷

³⁵ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Linde, 2006. s. 313.

³⁶ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Linde, 2006. s. 314.

³⁷ PÚRY, F., POLČÁK, R. a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. Brno : MU, Právnická fakulta, str. 64.
Dostupné z: science.law.muni.cz/knihy/monografie/Polcak_Elektronicke_dukazy.pdf

3. Pachová stopa jako důkaz

Pro přiblížení tohoto typu důkazu je nezbytné provést jeho detailní charakteristiku a vypořádat se se souvisejícími pojmy.

3.1 Pach

Na základě mnoha experimentů bylo verifikováno, že živé i neživé látky jsou schopny uvolňovat jednotlivé atomy či molekuly. Tato do volného prostoru unikající plynná hmota je příčinou, že vjem člověka detekuje různé pachové podněty.

Pachy se však bohužel nejčastěji skládají z více směsí různých sloučenin, jejichž konkrétní seskupení vyvolává vzájemné chemické ovlivňování, což hraje klíčovou roli ohledně toho, jak výsledný pach bude nakonec vnímán. Jednotlivé složky pachové směsice tedy nemají stálý charakter, nýbrž kolísavý, který se mění v závislosti na podílu látek v takové směsi obsažených. Dvě směsi, jež obsahují naprosto stejné látky, nicméně s odlišnou koncentrací, budou na čichový orgán živého organismu účinkovat jako dva rozdílné pachy.³⁸

Lidský pach je možné dělit na:³⁹

- A. Primární pach** – geneticky determinovaný pach jednotlivce, který se během života příliš nemění. Relativně nezávislý na stravovacích návycích, lécích, psychickém či fyzickém stavu, na spánku či obdobných efektech, které ovlivňují život. Molekuly primárního pachu vytvářejí tzv. pachovou signaturu.
- B. Sekundární pach** – určován především lidským metabolismem, tedy stravou, užívanými léky či drogami, životním prostředím, psychickým a fyzickým stavem nebo nemocemi. Koncentrace některých molekul tohoto pachu se může velmi rychle měnit v závislosti na měnící se stravě, množství fyzické aktivity, psychickém stavu či objemu zkonsumovaného alkoholu.
- C. Terciální pach** – reprezentován kosmetickými přípravky, které osoba užívá a pachem prostředí, ve kterém se osoba pohybuje. V tomto případě jde o molekuly, které pocházejí z vnějšího prostředí. Terciálním pachem však může být i primární či sekundární pach osoby nebo zvířete, který kontaminuje pach dotyčné osoby.

³⁸ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. s. 46.

³⁹ Problémy a perspektivy pachové identifikace. [online]. URBAN, Š., PINC, L. 2018. [Cit. 02/2019]. Dostupné z: www.vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2018/cislo-4/cicham-cicham-zlocin.html

Shluky pachových molekul jsou v odborné literatuře označovány jako **odoranty**. Dříve se pro pojmenování těchto látek používal výraz **polutant**. Ovšem pojem polutant spíše definuje pachové částičky, které kontaminují životní prostředí.⁴⁰

Odoranty mají tyto vlastnosti:⁴¹

1. Špatná rozpustnost ve vodě.
2. Těkavost neboli nestálost, po odpaření se tedy rychle rozpínají v okolní atmosféře.
3. Lipofilnost neboli dobrá rozpustnost v tucích, což je důvod, proč se pachy vážou na lidský pot.
4. Nízká molekulární hmotnost neboli schopnost se odlučovat do okolní atmosféry.

Každý člověk zanechává pachovou stopu jako specifický odraz své činnosti na místech doteku, pohybu nebo pobytu vždy, a děje se tak nezávisle na jeho vůli.⁴²

Pach, jehož nositelem a původcem je lidská bytost, má tři hlavní zdroje vzniku:⁴³

1. Dýchání pokožky
2. Pocení těla
3. Vyměšování kožního mazu

Jako další zdroje lze zmínit:⁴⁴

- Odlučování kožních šupinek, chlupů či vlasů
- Výměšky orgánů vnitřní sekrece (například sperma)
- Exkrementy
- Krev

Dýchání kůže je z kriminalistického hlediska takřka bezvýznamné, jelikož během tohoto procesu je do okolí vylučováno velice nepatrné množství pachu, které se prakticky nedá použít jako pachová stopa.⁴⁵

Krev je jednou z nejčastějších tekutých biologických stop, která je dobře viditelná pouhým okem, což souvisí s její typickou barvou. Kriminalisté se v praxi nejvíce setkávají se zaschlou

⁴⁰ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 177-178.

⁴¹ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 188.

⁴² STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 188.

⁴³ EIS, V. *Pachové práce služebních psů*. Praha : Naše vojsko, 2018. s. 17.

⁴⁴ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. s. 56.

⁴⁵ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. s. 56-57.

krevní stopou na místě činu či v jeho okolí, eventuálně na nástrojích nebo zbraních, které pachatel použil ke spáchání trestného činu.⁴⁶

Biologické stopy krevního charakteru jsou nejvíce spojeny s násilnou a mravnostní trestnou činností. V českém prostředí se jedná především o využití krevní stopy za účelem získání profilu DNA. Ruská kriminalistika praktikuje využívání zbytků zaschlé krve, které byly zajištěny během ohledání místa činu, jako pachové stopy. Srovnávací pachový vzorek prověřované osoby je získáván taktéž ze zaschlé krve. V případě, že pachová komparace dopadne pozitivně, analyzuje se krev dále na bázi DNA. K individuální pachové identifikaci lze údajně použít krev, která na místě, kde byla sejmuta, vydržela až 4 roky od svého vzniku. Samozřejmě pokud nedošlo vlivem přírodních podmínek k degradaci, ačkoli údajně ani teplota slunečních paprsků okolo 30 °C po dobu 2 týdnů nezpůsobí zničení pachové stopy tohoto typu. Údajně rovněž je možné získat a izolovat individuální pach ze směsi krve více osob, přičemž přimíchaná zvířecí krev v takové směsi by neměla mít vliv.⁴⁷

Nabízí se otázka, jestli pokud je nalezena krev a zároveň osoba, která je z nějakého důvodu podezřelá ze spáchání trestného činu, není mnohem efektivnější získat z této krve profil DNA a komparaci si ověřit, zda se nejedná o krev této zmíněné podezřelé osoby. Kriminalističtí technici, které autor práce navštívil v září 2018 v rámci odborné studentské praxe, zmínili v souvislosti s porovnáním DNA a pachového vzorku, že lapení pachu na kus látky, který je umístěn do zavařovací sklenice zvané pachová konzerva, je samozřejmě mnohonásobně levnější záležitost, než pomocí moderní technologie získávat profil DNA.

Pro účely kriminalistů je vůbec nejvýznamnějším zdrojem pachu lidská kůže. Zejména jde o funkce potních a mazových žláz, dále rovněž o odlupování malých kožních šupinek a chloupků.⁴⁸

Právě šupinky odumřelé svrchní vrstvy kůže představují velmi podstatný nosič pachové stopy. Vytvářejí totiž pachové stopy i na místech a předmětech, kterých se pachatel nedotkl, stačí, že se vyskytoval v jejich bezprostřední blízkosti. S tímto faktem je spojena nepříjemnost, která souvisí se vzdušnými proudy. Vítr totiž může snadno tyto stopy odváť na jiné místo. Dále je zde nebezpečí destruktivní činnosti roztočů, kteří jsou schopni pozřít tyto zbytky lidské kůže,

⁴⁶ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 168-171.

⁴⁷ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. s. 57-58.

⁴⁸ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. s. 59.

a tím pozměnit jejich pachovou strukturu, neboť tyto kožní šupinky se stanou strávenými potravními výměšky těchto drobných živočichů.⁴⁹

Pach je možno chápat jako plynnou látku, jež je schopna po dosažení určité prahové koncentrace vyvolat čichový vjem člověka nebo odpovídající odezvu zvířete či analytického přístroje. V kriminalistice hraje zásadní roli souvislost mezi pachem a objektem, který jej generuje (původce pachu). Jako původci pachu mohou být rozmanité objekty: Pach uvolňují jako produkt metabolismu lidé, zvířata i rostliny, svůj charakteristický pach mají také neživé předměty.

Unikátní pach člověka, který lze využít k jeho identifikaci, se označuje jako **tělesný pach**. S tímto pojmem je spojena řada dějů a jevů jako například vznik pachových látek, uvolňování těchto látek, přenos těchto látek do vzduchu či proces detekce a identifikace pachových látek. Tyto jevy a děje lze zkoumat v rámci různých vědních oborů (chemie, biologie, fyziologie). Oborem, který čerpá a slučuje poznatky z těchto věd a ke zkoumání pachu přistupuje systémově, je nauka o pachu neboli **odorologie**.⁵⁰

3.2 Kriminalistická odorologie

Tato vědní disciplína je nejmladším oborem kriminalistické techniky. Využívání policejních psů ke speciálním pachovým pracím má více než stoletou tradici. Pachová stopa sloužila jako operativně pátrací prostředek, pomocí kterého kriminalisté vyhledávali důležité kriminalistické stopy. Jako důkazní prostředek začala být kriminalistická odorologie využívána přibližně na počátku 90. let.⁵¹

Kriminalistická odorologie je oborem, jenž zkoumá vznik, fyzikální vlastnosti a chemické složení pachu osob, zvířat, rostlin a věcí. Hlavním cílem je určit skupinovou příslušnost pachu nebo jeho individuální identifikaci. K těmto účelům se v kriminalistice využívá čichová reakce živého organismu. Obecně lze pach rozpoznávat pomocí biologických, nebo technických prostředků. Součástí odorologie, která se zabývá biologickými, čichovými a subjektivními způsoby identifikace pachu, se nazývá **olfaktorika**. Technické nebo též přístrojové metody zkoumání pachu využívá odvětví odorologie zvané **olfaktronika**.⁵²

⁴⁹ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. s. 60-61.

⁵⁰ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 179.

⁵¹ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 177.

⁵² STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 178-180.

3.3 Pes jako biodetektor pachu

Velmi často je slyšet kritický názor ze strany oponentů související s faktem, že pachovou komparaci realizuje pes, který jakožto živý organismus v roli biodetektoru není schopen s člověkem komunikovat srozumitelnou lidskou řečí, a nemůže tak psovu sdělit případné komplikace během porovnávání pachů či další důležité detaily mající vliv na výsledek porovnání pachů.⁵³

Naprosto klíčové je proto najít odpověď na otázku, zda pes má schopnost identifikovat individuální pach člověka. V tomto kontextu je dobré uvést některé údaje ohledně anatomie psiho těla, zejména čichového ústrojí. Teoreticky vzato, každý pes je v porovnání s člověkem mnohem lépe anatomicky vybaven, což mu umožňuje, aby rozeznal přibližně 8 až 10 milionů pachů, zatímco lidská bytost za optimálních podmínek dokáže identifikovat až kolem 40 tisíc pachů.⁵⁴

Jedním z nejzásadnějších rozdílů mezi psem a člověkem je spojen se způsobem nasávání vzduchu. Pes totiž na rozdíl od člověka má pohyblivé nozdry, které mu dovolují nasátý vzduch vydechnout jiným směrem, takže nedochází k odfoukávání přicházejícího pachu. Pes nasává vzduch do horních nosních komor a využívá zde oblast, ze které pach neodchází v momentě, kdy pes vydechuje, naopak je zde pach kumulován, a stává se tak intenzivnějším. Za zmínku stojí rovněž porovnání velikosti sensorické oblasti čichu psa a člověka. Čichová sliznice například u ovčáků má velikost kolem 170 cm², ta lidská jen 2 až 5 cm². Součástí čichového ústrojí psa je taktéž tzv. Jacobsonův vomeronasální orgán neboli větřící ústrojí, které se nachází v přední části dutiny nosní. Má tvar trubičky, jež je vyplněna speciální čichovou sliznicí s čidly. Pes ji využívá k tomu, aby pomocí ní přivedl tekutinu, která má schopnost rozpouštět pachové látky. Absence tohoto orgánu u člověka bývá uváděna jako hlavní důvod, proč lidé pravděpodobně nikdy nebudou mít čich na takové úrovni jako psi.⁵⁵

⁵³ Rizika aplikační praxe metody pachové identifikace v Policii České republiky. Pracovní tým Metoda pachové identifikace a Oddělení koncepce a strategické koordinace Policejního prezidia České republiky. Dostupné z:

pecina.cz/files/MPI_zaverecna_zprava.pdf

⁵⁴ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. s. 74-76.

⁵⁵ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. s. 78-80.

3.4 Vliv prostředí na pachovou stopu

Jak již bylo napsáno v úvodu této kapitoly - chemické prvky a jejich sloučeniny v pachových stopách spolu vzájemně reagují. Vlivem například tepla, UV záření či vlivem reakce se vzduchem dochází k jejich rozptylování, a tím k zeslabení intenzity dané pachové stopy. Je proto celkem logickým a pochopitelným faktem, že žádná pachová stopa nevydrží na místě vzniku neomezeně dlouhou dobu či dokonce navěky.⁵⁶

Odorologické stopy se vyznačují časovou nestálostí. Důvody jsou dva:⁵⁷

1. Množství pachových látek ve stopě se plynule snižuje vlivem jejich těkavosti.
2. Pachové látky podléhají chemickým změnám, například oxidaci. Ztrácí se tak individuálnost stopy.

Autoru této práce bylo v rámci odborné praxe u kriminalistických techniků potvrzeno, že v oblastech s vysokou teplotou a velkou vlhkostí dochází k rychlejší degradaci pachové stopy než například na suchém a chladném místě. Za extrémnější prostředí, ve kterém by se pachová stopa mohla vyskytovat, může být považována **voda**. Dle tvrzení techniků voda v žádném případě není překážkou zajištění pachové stopy, přičemž ideální je voda stojatá. Technici zmínili pouze jednu nepříjemnost, kterou je dlouhá doba, po kterou musí být speciální tkanina na dotyčném předmětu. Za klasických podmínek se jedná o 30 minut.⁵⁸ V tomto případě se jedná mnohdy o výrazně delší časový úsek. Navíc je zde riziko zničení této stopy, jelikož mokřý předmět zabalený do kusu látky, přes kterou je standardně dána vrstva alobalu, vytváří potenciálně vhodné podmínky pro vznik plísní.

Kriminalistický technik zmínil příklad, který dokládá, že voda pach snadno nesmyje. Šlo o situaci, kdy si člověk nedopatřením vylije na ruku naftu či benzin a posléze toto potřísněné místo jde umýt vodou. I po opakovaném kontaktu této ruky s vodou je stále možné pach látky cítit.

Autor v této souvislosti pokládá za zajímavé zmínit scénu z filmů, kdy postava uniká před policejním psem, který zachytil její stopu. Tato postava se ponoří do žumpy, aby pach exkrementů zakryl její vlastní pach, a pes tudíž ztratil její stopu. Kriminalistický technik toto označil jako filmovou fikci. Dotyčný člověk by totiž musel v oné žumpě zůstat nepřetržitě.

⁵⁶ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. s. 53.

⁵⁷ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 185.

⁵⁸ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 196.

Pokud by se po nějakém čase vydal z žumpy takto zamaskován na útěk, po určité chvíli by jeho tělo začalo opět do prostoru uvolňovat pach, který by pes mohl zachytit.⁵⁹

Případ úmyslného překrytí individuálního lidského pachu nějakou silně aromatickou látkou, typicky parfémem, zatím v historii využití služebních psů pro účely pachové identifikace ještě nebyl zaznamenán. Jedná se o známý a hojně diskutovaný mýtus či předsudek související s tím, že lidský čich lze takto oklamat.⁶⁰

Největší problém spočívá v samotné podstatě pachové stopy, která **není lidským okem** flagrantním způsobem **viditelná**. Její **charakter** je v tomto smyslu **latentní**. Kriminalistický technik tak musí její pozici anticipovat v místech jejího nejpravděpodobnějšího výskytu, nejlépe dle očekávaného a smyslu dávajícího pohybu či chování pachatele.⁶¹

Jako názorný příklad může autor této práce uvést pach na krumpáči, který lupič použil při vniknutí do obydlí. V případě nalezení takového předmětu někde venku poblíž místa činu se policista bude koncentrovat na oblast nástroje, kde došlo k nejintenzivnějšímu kontaktu ruky a dřevěné násady, takže za účelem lapení pachu zabalí do tkaniny circa 50 až 75 procent dřevěné násady a naopak oblast kovu bude ignorovat.

U kriminální policie se autor setkal se zajímavou imaginární modelovou situací situovanou do interiéru: Pachatel se ve snaze otevřít násilím uzamčený šuplík stolu posadí na delší časový úsek na židli či křeslo, které se u tohoto stolu nachází. Pachový vzorek získaný z tohoto místa pachatelova sezení bude téměř jistě nepoužitelný. Důvodem je fakt, že pokud majitel nemovitosti sedí dennodenně v této oblasti u stolu, bude zde převládat jeho pach, který bude velice silný, a proto v odebraném pachovém vzorku obrazně myšleno přebije pach pachatelův, což bude mít za následek, že pes detekuje bohužel tento dominantnější pach trestným činem poškozené osoby.

Na dotaz autora práce, zda v rámci své praxe využívají pachovou identifikaci, mu policisté z dopravního inspektorátu sdělili, že se tak děje prakticky v každém případě, kdy neví, jaká osoba seděla za volantem vozu, který havaroval, přičemž vůbec nehraje roli, jak moc tragicky daná autonehoda skončila.

⁵⁹ Informace získané během odborné praxe u policie (územní odbor České Budějovice)

⁶⁰ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. s. 80.

⁶¹ Informace získané během odborné praxe u policie (územní odbor České Budějovice)

Pachová stopa z automobilu dopravní policii často s usvědčením pachatele nepomůže. Informace o získané pachové stopě z vozu je zejména taktickým prvkem a přináší mnohdy spíše psychologický efekt, který viníka nehody přiměje k doznání. Pokud totiž majitel vozidla policistům sdělí, že automobil používá každý den, je složité jej bez dalšího důkazu ze spáchání dopravní nehody usvědčit, jelikož je zcela přirozené, že se jeho pach najde na sedadle a tento fakt nedokazuje, že dotyčný člověk seděl za volantem v inkriminovanou dobu, kdy k havárii došlo.

Z této autorovy zkušenosti u dopravního inspektorátu jasně rezultuje jedna z hlavních slabín pachové stopy jako nepřímého důkazu, a to její **časová neurčitost**. Kriminalističtí technici ve shodě s dopravními policisty uvedli, že pes není schopen jednoznačně určit, kdy přesně se osoba na místě vyskytla, kdy přesně se dotkla nějakého předmětu nebo co konkrétního tam dělala, ale může pouze potvrdit skutečnost, že k přítomnosti osoby či kontaktu s věcí někdy v minulosti došlo.⁶²

3.5 Posuzování významu pachové stopy

Za dobu účinnosti českého trestního řádu (od roku 1962) se objevilo několik pohledů na pachovou stopu a její relevanci:⁶³

1. **Pachová stopa jako operativně pátrací prostředek** sloužící k objasnění trestné činnosti. V této roli je pachová stopa velmi cennou indicií pro orientaci dalšího zaměření práce policejního orgánu,
2. **Pachová stopa jako důkaz**, který sám má sílu k tomu, aby přispěl k **usvědčení** obžalovaného, i když neexistují žádné jiné důkazy o jeho vině,
3. **Pachová stopa jako podpůrný důkaz**, který může přispět k usvědčení obžalovaného, pokud existují jiné přímé důkazy, které jeho vinu dokazují, nebo když existují další usvědčující nepřímé důkazy.

3.5.1 Pachová stopa jako indicie

Tento pohled je spojen s velmi kritickým přístupem soudů k využití pachových stop. Nejvyšší soud ČSSR na konci 80. let například uvedl, že pachová stopa nemůže být použita jako usvědčující důkaz proti pachateli, jenž není žádným jiným způsobem z trestné činnosti

⁶² Informace získané během odborné praxe u policie (územní odbor České Budějovice)

⁶³ VANTUCH, P. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení*. Trestně právní Revue. Praha : C.H. Beck, 2008. číslo 4. str. 106-111. ISSN 1213-5313.

usvědčen. Její význam tkví pouze v tom, že na jejím podkladě mohou být v souladu s trestním řádem získány další důležité důkazy, které lze poté použít.

Soudy se v minulosti zřídka opíraly o pachovou stopu jako o usvědčující důkaz, jelikož výsledky porovnání pachových stop psem nemohou orgány činné v trestním řízení znovu přezkoumat jiným způsobem. Vzhledem k povaze pachové stopy je problematické její obsah graficky zachytit či jinak odborným způsobem objektivně popsat, a tudíž ji soud nemůže náležitě hodnotit.

3.5.2 Pachová stopa jako důkaz k usvědčení

V kriminalistické praxi byl mezi policejními orgány v minulosti prosazován diametrálně odlišný názor ohledně využití pachových stop. Tento kategorický názor, že pachová stopa může být použita jako usvědčující důkaz proti pachateli, který není žádným jiným způsobem z trestné činnosti usvědčován, i pokud již nejsou k dispozici žádné další důkazy o jeho vině, je v současné době téměř vyloučen.

3.5.3 Pachová stopa jako podpůrný důkaz

V současnosti převažuje v soudní praxi názor, že pachová stopa obviněného nalezená na místě činu je podpůrným důkazem, který může pomoci tuto osobu usvědčit, pokud existují jiné důkazy, které jeho vinu dokazují. Soud může na jejím podkladě jen dovodit, že se obžalovaný zřejmě dostal do kontaktu s předmětem trestného činu (odcizenou věcí, zraněným člověkem).

V nálezu Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 4266/16, ze dne 27. 3. 2017 je zmíněno, že pachová stopa je jen podpůrným důkazem, na jehož základě lze dojít k závěru, že se dotyčný člověk **v blíže neurčené době s nejvyšší pravděpodobností nacházel na určitém místě**, avšak není možné bez důvodných pochybností vydedukovat, že se tato osoba též dopustila trestného činu, který se v daném místě stal.⁶⁴

Nález Ústavního soudu ČR z 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15

V tomto případě byla otázka pachových stop řešena Ústavním soudem, u kterého se jedinec, který byl odsouzen za trestný čin vraždy a trestný čin loupeže, domáhal určení, že došlo porušení jeho ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Hlavní námitkou, kterou stěžovatel pro podporu svého tvrzení o porušení práva na spravedlivý proces uváděl, bylo konstatování, že obecné soudy opíraly svá skutková zjištění vedle jiných důkazů i právě o pachové stopy, které byly získány na místě

⁶⁴ *Pachová stopa jako důkaz ve světle zásady in dubio pro reo* [online]. [2017]. Dostupné z: profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=112&id_article=259806&csum=0c116157

činu a z jednotlivých předmětů, které byly označeny za předměty důležité pro trestní řízení, nicméně stěžovatel měl tyto pachové stopy za nevěrohodné a z tohoto důvodu byl také přesvědčen, že obecné soudy v souvislosti s vyhodnocováním pachových stop nedostály trestněprávní zásadě *in dubio pro reo*. Odsouzený byl totiž v této souvislosti kriminalisticky identifikován a označen za pachatele trestného činu právě prostřednictvím pachových stop (při zohlednění dalších důkazů, které proti němu svědčily), neboť pachové stopy odsouzeného byly nalezeny jak na místě činu, tak i na věcech, které měly s činem souvislost (mimo jiné na věcech na místě činu, na vražedném nástroji apod.). Ústavní soud v otázce posouzení pachových stop konstatoval, že se jedná o problematiku velmi složitou, což bylo také důvodem, proč realizoval přezkum ústavnosti všech rozhodnutí, které stěžovatel napadal a zaměřil se přitom především obecně na zásadu spravedlivého procesu.⁶⁵

Při přezkoumávání metody pachové identifikace se pak Ústavní soud na tuto problematiku díval hned z několika různých úhlů pohledu. Předně v této souvislosti vymezil podstatu pachové identifikace jako „subjektivní chování psa, jehož správnost lze ověřit empiricky a za použití moderních vědeckých metod vzniku pachu a fyziologie jeho vnímání k tomu zvláště vybraným a vycvičeným psem za podmínek nahodilosti i opakování, tedy způsobem potvrzujícím nebo vyvracejícím možnost jejího využití v konkrétním případě.“⁶⁶

V návaznosti na tuto skutečnost pak Ústavní soud i v souladu se svou předcházející judikaturou vymezil pachové stopy jako **nepřímé důkazy, které jsou v trestním řízení přípustné**, nicméně je nutné je hodnotit **v kontextu ostatních předložených důkazů**, nicméně samotná skutečnost, že se jedná o nepřímý důkaz, nemůže být důvodem pro zpochybnění jeho věrohodnosti. Na druhou stranu Ústavní soud ovšem připustil i skutečnost, že na základě pachových stop nelze jednoznačně dospět k závěru, že konkrétní osoba spáchala trestný čin, ale je možné pouze konstatovat, že se nacházela na místě, kde k trestnému činu došlo. Z toho však nelze jednoznačně dovodit, zda se tam nacházela přímo v době spáchání trestného činu a je pachatelem anebo se tam nacházela v téže době, ale pachatelem není. Vyloučit nelze ani možnost, že se na místě činu nacházela např. krátce před činem anebo až po něm. Je přitom dle Ústavního soudu nutné připustit i fakt, že toto lze konstatovat jen s vysokou mírou pravděpodobnosti, nikoliv na 100 %. V této souvislosti pak Ústavní soud

⁶⁵ Nález ÚS z 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15. Beck-online [online]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 03/2019]. Dostupné z: www.beck-online.cz

⁶⁶ Nález ÚS z 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15. Beck-online [online]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 03/2019]. Dostupné z: www.beck-online.cz

konstatoval, že vedle pachových stop musí pro odsouzení konkrétní osoby za trestný čin existovat i další důkazy. Pachatele nelze odsoudit pouze na základě pachových stop, je nutné najít i další důkazy o jeho vině, neboť Ústavní soud mimo jiné také poukázal na skutečnost, že výsledky pachové identifikace může ovlivnit i to, zda byla pachová stopa správně sejmuta, zda bylo dostatečně zajištěno, aby nedošlo k přenosu pachových stop na jiný předmět, popřípadě jak je zabezpečeno, že nedojde k záměně pachových stop. Vzhledem k tomu, že na výsledky vyhodnocení pachových stop má vliv řada proměnných, které skutečně mohou vést k tomu, že pachová stopa může být neprůkazná, konstatoval Ústavní soud dále, že pro ústavně konformní použitelnost důkazu metodou pachové identifikace je významné naplnění požadavků kladených zejména na způsob jejího provedení a přezkoumání správnosti jejího provedení.⁶⁷

Vzhledem k tomu, že dle zjištění Ústavního soudu nedošlo k porušení žádných pravidel, která je nutné dodržet při pachové identifikaci a proti stěžovateli v trestním řízení svědčily vedle pachových stop i jiné důkazy, dospěl Ústavní soud k závěru, že nedošlo k porušení práva na spravedlivý proces a že s pachovými stopami bylo nakládáno v souladu s právem, a tudíž je lze jako nepřímý důkaz proti stěžovateli použít, což bylo také důvodem, proč byla ústavní stížnost v této věci zamítnuta.⁶⁸

⁶⁷ Nález ÚS z 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15. Beck-online [online]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 03/2019]. Dostupné z: www.beck-online.cz

⁶⁸ Nález ÚS z 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15. Beck-online [online]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 03/2019]. Dostupné z: www.beck-online.cz

4. Pachová identifikace

Kriminalistická identifikace v obecném významu je poznávací metoda, kterou se individualizuje vztah mezi dvěma či více projevy, mezi dvěma objekty, respektive mezi částmi téhož materiálního objektu. Tato metoda je postavena na 3 základních axiomech: ⁶⁹

- A. Individuálnost objektů** – každý objekt hmotného světa je neopakovatelný, jelikož obrovská mnohotvárnost neživé i živé přírody umožňuje vysoký stupeň variability, takže je prakticky vyloučeno, aby dva objekty měly všechny své vlastnosti absolutně totožné.
- B. Relativní stálost objektů** – všechny objekty podléhají neustálým změnám, které kontinuálně narušují jejich stabilitu. Pro úspěšnou identifikaci je zapotřebí, aby se uskutečnila v době, kdy zůstal nezměněn neopakovatelný soubor vlastností daného objektu a kdy ještě nezapočal proces jeho změn.
- C. Způsobilstvo projevovat vlastnosti navenek** – objekty jsou v době páchaní trestné činnosti i v době vyšetřování způsobilé projevovat své vlastnosti do vnějšího okolí, a tím vytvářet stopy, v nichž jsou tyto vlastnosti zobrazeny. Kriminalistická identifikace operuje s výrazem **identifikační znaky**. Zásadní kritérium u charakteristiky těchto znaků je četnost jejich výskytu.

Celou skupinu stejnorodých objektů definují **obecné znaky**, které při identifikaci slouží pouze ke skupinovému zařazení. Největší hodnotu pro identifikaci mají vlastnosti, které jsou atypické či jinak vzácné. Takové vysoce specifické identifikační znaky kriminalistika nazývá jako **markanty**. Jejich nálezy může vést až k individuální identifikaci. V případě pachové identifikace je taktéž možné docílit individuální identifikace pachatele. ⁷⁰

4.1 Základní pojmosloví

V souvislosti s pachovou identifikací autor práce považuje za nutné vymezit tyto důležité pojmy: ⁷¹

1. **Pach** – molekuly nebo skupiny molekul produkované tělem skrz lidskou kůži, dýchacími či vyměšovacími orgány, přičemž platí, že tyto molekuly jsou pro konkrétního lidského jedince charakteristické, a tvoří tudíž jeho pachovou signaturu.

⁶⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C.H. Beck, 2004. str. 114-116.

⁷⁰ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C.H. Beck, 2004. str. 116.

⁷¹ POKYN policejního prezidenta č. 313 ze dne 28.12. 2017, o pachové identifikaci osob. Čl. 2

2. **Otisk pachové stopy** – vzorek pachu zajištěný z pachové stopy prostřednictvím pachového snímače.
3. **Pachový snímač** – prostředek, který je určen k zajištění pachu.
4. **Pachové pozadí** – množina pachů, která charakterizuje prostředí, z něhož je otisk pachové stopy zajištěn. Jeho existence je nezávislá na události, v jejíž souvislosti se otisk pachové stopy zajišťuje.
5. **Pachový vzorek osoby** – vzorek pachu odebraný v souladu s trestním řádem proškoleným policistou na pachový snímač z těla osoby za účelem provedení komparace s otiskem pachové stopy.
6. **Pachová konzerva** – standardizovaná nádoba ze skla s uzávěrem, jenž spolehlivě zabraňuje úniku a kontaminaci pachu. Slouží k uchovávání otisku pachové stopy nebo pachového vzorku osoby.
7. **Porovnávací pachová konzerva** – pachová konzerva s otiskem pachové stopy nebo pachovým vzorkem osoby, která je určena k načichání pachu psem a následnému porovnání pachu s porovnávanou pachovou konzervou a doplňkovými pachovými konzervami.
8. **Porovnávaná pachová konzerva** - pachová konzerva s otiskem pachové stopy nebo pachovým vzorkem osoby, která je umístěna v řadě za účelem komparace.
9. **Řada** – soubor pachových konzerv tvořený vždy jednou porovnávanou pachovou konzervou a nejméně 4 doplňkovými pachovými konzervami, které jsou pro účely komparace rozmístěny v porovnávací místnosti v rozestupech minimálně 80 cm.
10. **Doplňková pachová konzerva** – pachová konzerva s pachem, který nenáleží žádné osobě, která má souvislost s trestním řízením, pro jehož účely je komparace prováděna. Doplňkové pachové konzervy jsou umístěny v řadě společně s porovnávanou pachovou konzervou.
11. **Porovnání** – odborná kriminalisticko-technická činnost, která vychází z existence pachové signatury lidského jedince a jejímž prostřednictvím je možné za využití čichových schopností služebních psů porovnat otisk pachové stopy s pachovým vzorkem osoby a určit, zda jsou pachy totožné.
12. **Sterilizace** – ošetření komponentů pachových konzerv, pachových snímačů a nástrojů určených k zajišťování otisků pachových stop nebo pachových vzorků osoby způsobem, jaký stanoví ředitel ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky

4.2 Zajišťování otisku pachové stopy

Otisky pachových stop se zajišťují zejména u trestných činů, u nichž je přenesení pachu typickým a nutným doprovodným jevem jednání pachatele. Zajišťují se z míst a předmětů, u kterých lze předpokládat, že s nimi byl pachatel dostatečně dlouho v kontaktu nebo v jejichž blízkosti se dostatečně dlouho nacházel. Tato místa a předměty se stanovují na základě základních verzí skutkového děje.⁷²

Vyhledání a zajištění otisku pachové stopy se zpravidla provádí jako přednostní kriminalisticko-technický úkon v rámci ohledání místa činu (definice pojmu viz kapitola 1). Odborná literatura zmiňuje **zásadu priority**, podle které musí být obecně všechny mikrostopy zajišťovány vždy jako první.⁷³ Tento požadavek je zcela logický, neboť při práci na místě činu pochopitelně hrozí reálné nebezpečí zničení mikrostop. Nejvíce negativní dopad na informační hodnotu mikrostop má vliv okolního prostředí. Typickým příkladem je zanesení náhodných nečistot do mikrostopy (spadem různých atmosférických nečistot či úlomků vlasů nebo částiček pokožky) nebo naopak odstranění některých jejích původních podílů (dechem pracovníka policie či průvanem).⁷⁴

Otisk pachové stopy zajišťuje kriminalistický technik, který má možnost svůj postup v případě potřeby konzultovat s psovodem odborného pracoviště. Nicméně způsob, jakým se otisk pachové stopy zajišťuje, upravuje pro policejní orgán pokyn Policejního prezidenta číslo 313 z roku 2017. Zajištěný otisk pachové stopy se ukládá do sterilizované pachové konzervy, která byla zkompletována na příslušném odborném pracovišti a je určena výhradně k uchovávání otisku pachové stopy.⁷⁵

Pachová konzerva s otiskem pachové stopy se okamžitě opatří štítkem s modrým potiskem, v němž se vyplní údaje potřebné pro odborný postup při pachové komparaci. Jde o tyto údaje:

- a) datum zajištění otisku pachové stopy,
- b) místo, odkud byl otisk pachové stopy zajištěn,
- c) číslo jednací,
- d) příjmení a osobní evidenční číslo kriminalistického technika, který otisk pachové stopy zajistil.

⁷² POKYN policejního prezidenta č. 313 ze dne 28.12. 2017, o pachové identifikaci osob. Čl. 6

⁷³ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 302-304

⁷⁴ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 298

⁷⁵ POKYN policejního prezidenta č. 313 ze dne 28.12. 2017, o pachové identifikaci osob. Čl. 6

Pachová konzerva s otiskem pachové stopy včetně vyplněného protokolu o zajištění otisku pachové stopy se do 15 pracovních dnů od zajištění doručí příslušnému odbornému pracovišti. Do protokolu o zajištění otisku pachové stopy se uvádí:

1. teplota prostředí,
2. povětrnostní podmínky,
3. pachové pozadí,
4. přesné místo, z něhož byl otisk pachové stopy zajištěn,
5. seznam všech osob, které se v době ohledání nacházely v prostoru ohledání místa činu.

4.3 Zásady odběru pachového vzorku osoby

Odběr pachového vzorku osoby smí provést pouze proškolený policista téhož pohlaví jako osoba, od které má být pachový vzorek odebrán. Naopak jej **nesmí provádět**, ani mu **nesmí být přítomen kriminalistický technik** nebo jiný člověk, **kteřý prováděl úkon téhož trestního řízení**, v jehož rámci byl zajištěn otisk pachové stopy nebo odebrán pachový vzorek jiné osoby. Také jej nesmí provádět technik, který byl s osobou, jejíž pachový vzorek se má odebrat, ve fyzickém kontaktu nebo v kontaktu s předměty, které tato osoba měla v držení, během kterého je možný přenos pachu. Zabránit možnému přenosu pachu je rovněž nutné v případě, že v rámci téhož trestního řízení má být odebrán pachový vzorek více osobám. Proto musí být tyto osoby až do skončení úkonu umístěny odděleně a pod neustálým dohledem. Pachový vzorek každé jednotlivé osoby musí odebírat jiný proškolený policista a v jiné místnosti. Jestliže se má u osoby odebrat kromě pachového vzorku i jiný identifikační úkon, provede se odběr pachového vzorku jako první z nich.⁷⁶

Pachové vzorky jsou pro účely trestního řízení odebírány podle § 114 odst. 2 a 3 trestního řádu. Podezřelá či obviněná osoba je tedy povinna strpět úkony potřebné pro zjištění, zda není tou osobou, která se zdržovala na místě činu. K provedení takového důkazu lze přistoupit i přesto, že s tím osoba nesouhlasí. Naproti tomu k výpovědi obviněného orgány činné v trestním řízení přinutit nemohou, jelikož trestní řád neukládá povinnost vypovídat.⁷⁷

Podle § 33 odst. 1 trestního řádu má obviněný právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, není však povinen vypovídat.

⁷⁶ POKYN policejního prezidenta č. 313 ze dne 28.12. 2017, o pachové identifikaci osob. Čl. 8

⁷⁷ FRYŠTÁK, M., POLIŠENSKÁ, P. Dokazování v přípravném řízení. Praha : Leges, 2014. s. 102.

4.4 Postup odběru pachového vzorku osoby

Proškolený policista vyjme sterilním nástrojem pachový snímač z obalu a tímto nástrojem jej přiloží osobě na holé tělo z boku v oblasti pasu, kde ho nechá po dobu minimálně 20 minut. Zpravidla jsou takto zajištěny dva pachové vzorky, a to z levého plus pravého boku osoby. Po uplynutí požadované doby policista vloží pomocí sterilní pinzety pachový snímač do pachové konzervy, kterou ihned uzavře, označí standardním štítkem a vloží do jednorázového bezpečnostního sáčku. Při umísťování pachového snímače se postupuje tak, aby byla vyloučena jeho kontaminace pachem jiné osoby. Je proto nutné, aby se snímače žádná osoba nedotkla rukama, jelikož právě lidské ruce jsou uváděny jako nejčastější prostředek zavlečení pachu jiné osoby do pachového vzorku.⁷⁸

Obrázek 1

Odebrané pachové vzorky autora práce v odborném pracovišti MPI Lišov (viz praktická část práce)

Zdroj: vlastní

⁷⁸ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 191.

S pachovým snímačem se manipuluje pouze pomocí sterilních nástrojů a v jednorázových vyšetřovacích rukavicích. Při odebrání pachového vzorku osoby se obaly, víčka, nástroje pokládají zásadně vnitřní stranou dolů. Pokud není možné odebrat pachový vzorek osobě z boku, lze tento odběr provést z jiné části těla, u které se předpokládá, že není kontaminována pachem jiného člověka (např. kořen krku, vnější strana ramene, lopatka). V případě, že na jiné části těla, než je bok, není možné stabilizovat pachový snímač po předepsanou dobu, lze odebrat pachový vzorek osoby stěrem.⁷⁹

4.5 Komparace

Porovnání pachů se provádí zásadně v porovnávací místnosti odborného pracoviště, přičemž se komparace skládá z:⁸⁰

1. kontrolního porovnání a dvou dílčích porovnání provedených jedním psem,
2. kontrolního porovnání a dvou dílčích porovnání provedených druhým psem.

Dílčím porovnáním se rozumí porovnání provedené jedním psem po načichání pachu z porovnávací pachové konzervy, přičemž je přípustné, aby pes po načichání pachu obešel pachové konzervy umístěné v řadě od výchozí k poslední a zpět k výchozí pachové konzervě.

Před prvním dílčím porovnáním prováděným prvním i druhým psem musí být provedeno kontrolní porovnání, jehož účelem je:⁸¹

- ověřit správnost reakcí psa na porovnávané pachy v modelové situaci,
- zjistit případnou zajímavost pachové konzervy, která má být následně použita jako porovnávaná pachová konzerva pro psa, což by mohlo vést při následném porovnání k nežádoucímu označení pachové spojitosti psem.

Pachová konzerva, u které byla zjištěna zajímavost pro psa, nesmí být použita v žádných porovnáních ani jako doplňková pachová konzerva.

Obě dílčí porovnání prováděná jedním psem řídí expert. Na základě jeho pokynů psovod se služebním psem toto porovnání provádí. Expert vybírá vhodné doplňkové konzervy a odpovídá za jejich rozmístění v řadě. Sleduje porovnání z odděleného prostoru a nesmí žádným způsobem ovlivňovat průběh samotného porovnání prováděného psem. Signalizuje

⁷⁹ Příloha č. 9 k pokynu ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky č. 119/2017. Článek 7

⁸⁰ POKYN policejního prezidenta č. 313 ze dne 28.12. 2017, o pachové identifikaci osob. Čl. 15

⁸¹ POKYN policejního prezidenta č. 313 ze dne 28.12. 2017, o pachové identifikaci osob. Čl. 15

psovodu, zda pes označil správnou pachovou konzervu, typicky stiskem tlačítka a následně rozsvícením zeleného či červeného světla. Experta i psovoda pro konkrétní dílčí porovnání určuje vedoucí odborného pracoviště. V případě pouze cvičného porovnávání pachů psem, který ještě nemá atestaci, může expert zůstat ve stejné místnosti spolu s expertem.⁸²

Obrázek 2

Porovnávací místnost odborného pracoviště MPI Lišov

Zdroj: vlastní

Psovod, který se psem provádí dílčí porovnání:⁸³

- nesmí provádět rozmístování pachových konzerv v řadě pro potřeby daného dílčího porovnání,
- dozví se od experta konkrétní umístění porovnávané pachové konzervy až po skončení daného dílčího porovnávání,
- nachází se během daného dílčího porovnávání v porovnávací místnosti bez přítomnosti jiné osoby.

⁸² Informace získané na odborném pracovišti MPI Lišov, které autor opakovaně navštívil (viz praktická část práce)

⁸³ Informace získané na odborném pracovišti MPI Lišov, které autor opakovaně navštívil (viz praktická část práce)

Při porovnání musí být dále dodržena tato pravidla: ⁸⁴

- a) do řady se umístí jako porovnávaná pachová konzerva pouze jedna pachová konzerva s otiskem pachové stopy nebo s pachovým vzorkem osoby z dané trestní věci,
- b) jako doplňkové pachové konzervy se do řady umístí pouze ty, které:
 - nepořídil policista, jenž zajistil otisk pachové stopy nebo odebral pachový vzorek osoby, které mají být porovnány, nebo jenž byl přítomen u úkonu téhož trestního řízení, v jehož rámci byl zajištěn otisk pachové stopy nebo odebrán pachový vzorek jiné osoby
 - nebyly pořízeny v rámci téhož trestního řízení
- c) pachovou konzervu s otiskem pachové stopy nebo pachovým vzorkem osoby lze použít k porovnání nejdříve po uplynutí 24 hodin od zajištění nebo odběru a nejméně 10 hodin po jejím doručení odbornému pracovišti.

Odborné pracoviště má právo komparaci odmítnout, jestliže není možné dodržet tyto zásady. V případě, že služební pes jeví známky momentální indispozice, oznámí psovod tuto skutečnost expertovi, který následně rozhodne o odložení porovnání nebo o provedení porovnání jiným psem.

4.6 Právní ukotvení MPI v ČR

První společná metodika pro realizaci pachové komparace pachových stop z místa činu s pachovými vzorky důvodně podezřelých osob pochází z roku 1977. Jelikož tato metodika nebyla veřejnosti dostupná a podléhala režimu utajení, byly pachové práce policejních psů využívány pouze jako operativně pátrací prostředek československé kriminální služby. ⁸⁵

V roce 2002 dochází k nahrazení metodiky z roku 1977 Závazným pokynem policejního prezidenta, který stanovuje zásady jednotného postupu policejního orgánu při využívání pachové identifikace. V tomto pokynu je poprvé užit pojem „metoda pachové identifikace“, čímž dochází ke kodifikaci metody pachové identifikace jako důkazního prostředku. ⁸⁶

⁸⁴ POKYN policejního prezidenta č. 313 ze dne 28.12. 2017, o pachové identifikaci osob. Čl. 15

⁸⁵ RULC, J., NOVÁK, P. *Česká a Slovenská kriminalistická odorologie a právní ukotvení metody pachové identifikace*. str. 271

⁸⁶ RULC, J., NOVÁK, P. *Česká a Slovenská kriminalistická odorologie a právní ukotvení metody pachové identifikace*. str. 272

Největší změna v právní oblasti nastává v roce 2009, kdy je vydán pokyn, který určuje postup policistů na úseku služební kynologie. Tento předpis navíc subsumuje celou problematiku metody pachové identifikace, což vyvolává mnoho novelizací v následujících letech.⁸⁷

V roce 2011 se objevuje několik změn ohledně služebních psů, konkrétně jejich rozdělení do jednotlivých kategorií, jejich povinné přezkušování a hodnocení.

Pokyn z roku 2013 upravuje materiální a technické vybavení odborného pracoviště, především porovnávací místnosti, dále skladu, kde jsou uloženy pachové konzervy a sterilizační místnosti, kde dochází k čištění konzerv a veškerých nástrojů používaných během pachové komparace.⁸⁸

4.7 Právní ukotvení MPI na Slovensku

Zastřešujícím nařízením pro slovenskou služební kynologii je nařízení z roku 1997, které definuje kynologickou činnost v policejním sboru. Je zde přímo uvedeno, že jednou z forem využití služebního psa je i identifikace osob a věcí na základě tzv. metody pachových konzerv, přičemž tato zmíněná metoda je prostředek kriminalistické techniky, který směřuje k pachové identifikaci. V roce 1998 dochází k vydání Nařízení prezidenta Policejního sboru o metodě pachových konzerv, které je novelizováno roku 2004. Zejména se jedná o úpravu v souvislosti s dokumentováním, číslováním a evidencí pachových stop nebo ohledně počtu konzerv umístěných v řadě, se kterými je prováděna pachová komparace. Dále tato novelizace určuje, jakým způsobem má být nakládáno s odebranou pachovou stopou, v jakém obalu ji převážet a jaké osoby s ní smí manipulovat. Roku 2015 se mění název „metoda pachových konzerv“ na „metoda pachové identifikace“, obdobně jako je tomu v ČR.⁸⁹

Z porovnání právního postavení MPI na Slovensku a ČR rezultuje zásadní diference. Slovensko má v zákoně č. 171/1993 Z.z., o Policajnom zbore ustanovení o policejní kynologii. § 20 odst. 1 tohoto zákona uvádí, že slovenský policista při plnění svých úloh je oprávněn použít služebního psa ke sledování, vyhledávání a identifikaci osob a věcí. Dle § 20 odst. 2 má policista právo odebrat pach osoby, která je podezřelá ze spáchání trestného činu. Česká republika nemá v trestním řádu obdobné ustanovení.

⁸⁷ RULC, J., NOVÁK, P. *Česká a Slovenská kriminalistická odorologie a právní ukotvení metody pachové identifikace*. str. 273

⁸⁸ RULC, J., NOVÁK, P. *Česká a Slovenská kriminalistická odorologie a právní ukotvení metody pachové identifikace*. str. 274

⁸⁹ RULC, J., NOVÁK, P. *Česká a Slovenská kriminalistická odorologie a právní ukotvení metody pachové identifikace*. str. 279-285

5. SWOT analýza využitelnosti pachových stop

SWOT analýza je analytický nástroj, který prezentuje danou problematiku z hlediska jejích silných (S) a slabých (W) stránek stejně tak jako z hlediska příležitostí (O) a hrozeb (T), které jsou s ní spojeny. Prostřednictvím silných a slabých stránek jsou zachyceny interní faktory, příležitosti a hrozby naopak představují faktory vnější.⁹⁰

SWOT analýza využitelnosti pachových stop je přehledně znázorněna prostřednictvím SWOT matice v tabulce č. 1 a následně okomentováno.

Tabulka č. 1: SWOT analýza pachových stop jako nepřímých důkazů

Silné stránky (S)	Slabé stránky (W)
Prokazují přítomnost osoby na místě	Neprokazují, kdo je pachatelem TČ
Pachovou stopu nelze zamaskovat (např. parfémem, pepřem apod.)	Neprokazují, jak se trestný čin udál
Pachovou stopu nelze odstranit	Nelze určit přesný čas, kdy se osoba na místě nacházela
Člověk (pachatel) vždy zanechá pachovou stopu	Nelze určit, kdy přesně osoba manipulovala s předmětem
Rychlost snímání stop (obvykle do 30 min)	Relativně rychle zaniká
Finanční nenáročnost	Nižší důkazní hodnota
	Nutnost vyhodnocovat v kontextu dalších důkazů
Příležitosti (O)	Hrozby (T)
Přípustné jako (nepřímý) důkaz před soudem	Pochybení policistů při zajišťování
Možnost odebrat pachovou stopu od každého	Riziko nesprávného postupu
Profesionální přístup orgánů činných v trestním řízení při zajištění stopy	Nemožnost domluvy či verifikace dat od psa
Postup dle norem a pokynů	Možnost pochybení psa
Přístrojová a chemická analýza pachových stop (v budoucnu)	Možnost ovlivnění psa
Možnost získání dalších informací o případu	Přenos pachové stopy
Možnost identifikace přítomnosti dalších osob (svědci) na místě činu	Kontaminace pachové stopy

Zdroj: vlastní zpracování

⁹⁰ SWOT analýza: jak a hlavně proč ji sestavit. Magdalena Čevelová marketingová čarodějnice [online]. Magdalena Čevelová. 2008 [cit. 03/2019]. Dostupné z: www.cevelova.cz/proc-swot-analyza/

Jak vyplývá z tabulky č. 1, k silným stránkám pachových stop patří skutečnost, že pachovou stopu není možné zcela zamaskovat (např. parfémem, česnekem, pepřem apod.), čímž se jedná o důkaz, který se vyznačuje poměrně vysokou mírou objektivit.⁹¹

K silným stránkám pachových stop lze zcela jistě zařadit i skutečnost, že každý člověk stejně jako každé zvíře vždy v místě, kde se pohybuje, zanechává pachovou stopu. To znamená, že každý pachatel trestné činnosti zanechá na místě činu (stejně jako na cestě, kterou na místo činu přišel, ale i z něj odešel) pachovou stopu. Existence pachové stopy je tedy při vyšetřování trestných činů určitou jistotou. Vzhledem k tomu, že pachovou stopu nelze nijak překrýt, navíc se jedná o stopu, která není viditelná a obvykle ji nelze ani cítit čichem člověka, nelze ji také odstranit. Pachatel si v řadě případů ani neuvědomuje, že je to právě pachová stopa, která na místě zůstává, i když si dává velký pozor, aby žádné jiné stopy nezanechal.⁹² Za silnou stránku pachových stop, která je spojena s jejich vnitřní charakteristikou, lze považovat skutečnost, že sběr pachových stop je poměrně rychlý, obvykle je možné jej zvládnout zhruba do 30 minut, což velmi napomáhá vyšetřování trestného činu, neboť nevznikají významné časové prodlevy.⁹³

Pachové stopy však nejsou spojeny pouze s pozitivy, ale mají i své slabé stránky. Jako jejich nejvýznamnější nedostatek je nutné zmínit, že pachová stopa prokazuje pouze skutečnost, že určitá osoba byla na místě, kde došlo k trestnému činu, neproazuje ovšem, že tato osoba je přímo pachatelem trestného činu (s přihlédnutím k tomu, že na většině míst se najde větší množství pachových stop). S tím se pojí i fakt, že pachová stopa neproazuje, jakým způsobem došlo ke spáchání trestného činu (např. jaký byl mechanismus útoku, pod jakou záminkou byl poškozený na místo činu vylákán apod.). Stejně tak není možné zcela přesně konstatovat, kdy byla pachová stopa zanechána. Pro pachovou stopu je sice charakteristické, že s délkou trvání od chvíle, kdy byla na místě zanechána, tato stopa slábne, na její slábnutí, či trvanlivost však mají vliv i další skutečnosti (např. proudění vzduchu, zda se jedná o interiér či exteriér apod.). Proto časový úsek vzniku této stopy nelze zcela přesně určit, a je tak nutné vycházet z toho, že ten, kdo pachovou stopu na místě činu zanechal, tam mohl být jak před

⁹¹ Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. 2003 [cit. 03/2019]. Dostupné z: www.epravo.cz/top/clanky/pachova-stop-a-jako-dukaz-v-trestnim-rizeni-20647.html

⁹² ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011. s. 141.

⁹³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 187.

činem, tak při činu anebo i po činu, a nemusí tudíž být nutně jeho pachatelem. Totéž platí i o manipulaci s konkrétním předmětem. Pokud se vyloučí riziko přenosu pachové stopy, pak lze mít za to, že jedinec s předmětem, kde se nachází pachová stopa, manipuloval, nicméně určit přesný čas, kdy k této manipulaci došlo, je prakticky nemožné.⁹⁴

Za slabou stránku pachových stop lze označit i nutnost vyhodnotit je s přihlédnutím k dalším důkazům. To znamená, že pokud spolu s dalšími důkazy korespondují, lze je vnímat jako relevantní důkaz, pokud jsou s dalšími důkazy naopak v rozporu, je třeba k nim přistupovat obezřetně.⁹⁵

K příležitostem spojeným s pachovými stopami patří již samotná skutečnost, že je lze použít jako důkazy v trestním řízení, přičemž se jedná o důkazy nepřímé, což ovšem nebrání tomu, aby pachové stopy napomohly k usvědčení skutečného pachatele trestného činu. K příležitostem patří i možnost odebrat pachovou stopu od každého, kdo se na místě činu nacházel. Lze totiž často najít vícero pachových stop, s čímž se může v rámci vyšetřovacích verzí dále pracovat. Příležitostí je i aplikace profesionálního přístupu policejního orgánu při zajištění pachových stop, který představuje naprostý základ pro následnou možnost použít tyto stopy jako důkazy v trestním řízení. S tím se pojí i příležitost spočívající v postupu dle norem a pokynů. Opomenout nelze ani příležitosti, které by mohly v budoucnu velmi významně pomoci zvýšit věrohodnost a relevanci těchto důkazů. Těmito příležitostmi jsou přístrojová a chemická analýza pachových stop. Pachové stopy samozřejmě umožňují získat celou řadu informací o konkrétním případě a příležitostí je rovněž možnost identifikace přítomnosti dalších osob (svědka) na místě činu.⁹⁶

S pachovými stopami se pojí i některé hrozby. Patří k nim zejména pochybení policistů spočívající v nedodržení platných a závazných pokynů, které může být důvodem nepřesných výsledků a následné nepoužitelnosti pachových stop jako důkazů. Hrozbou je pochopitelně možný nesprávný postup policistů při odebírání pachových stop. Hrozbou je i skutečnost, že pachová identifikace je spojena s využitím služebního psa, jenž může být ovlivněn různými podněty, navíc není možné jeho závěry ověřit či je s ním konzultovat. Hrozbou je samozřejmě také fakt, že pes se může dopustit pochybení. Velmi významnou hrozbou je přenos pachové stopy, který může výrazně negativně ovlivnit výsledky, ke kterým policejní

⁹⁴ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 185-189.

⁹⁵ Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. 2003 [cit. 03/2019]. Dostupné z: www.epravo.cz/top/clanky/pachova-stop-a-jako-dukaz-v-trestnim-rizeni-20647.html

⁹⁶ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 185-189.

orgán dospěje. Jako potenciální hrozbu lze uvést kontaminaci pachové stopy, která může být způsobena nesprávným postupem na místě činu. Z hlediska pojetí pachových stop jako nepřímých důkazů v trestním řízení nelze opomenout ani fakt, že metoda práce s pachovými stopami není v trestním řádu upravena.⁹⁷

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR v § 52 zmiňuje obecné použití služebního psa v roli tzv. donucovacího prostředku. Dle § 53 tohoto zákona smí každý policista použít jakýkoli donucovací prostředek k ochraně bezpečnosti své vlastní či jiné osoby, majetku nebo veřejného pořádku.⁹⁸

⁹⁷ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 185-189

⁹⁸ RULC, J., NOVÁK, P. Česká a Slovenská kriminalistická odorologie a právní ukotvení metody pachové identifikace. str. 275

6. Experiment

Autor práce v únoru 2019 navštívil odborné policejní pracoviště v Lišově a za účelem provedení cvičné pachové komparace si zde nechal odebrat pachové vzorky z boku těla a otisk pachové stopy z jeho mobilního telefonu. S těmito pachy byl dne 14. března 2019 proveden pokus, kdy bylo do porovnávací místnosti rozmístěno 5 pachových konzerv, kolem kterých se navíc z taktických důvodů nacházely kovové kóje, aby se pes provádějící komparaci v místě s pachovou konzervou zdržel delší časový interval a nepřešel toto místo příliš rychle.⁹⁹

Obrázek 3

Řada pachových konzerv

Zdroj: vlastní

Pes dostal nejprve k načichání pachový vzorek autora práce a jeho úkolem bylo správně označit v řadě stojící pachovou konzervu s otiskem pachové stopy z autorova mobilního telefonu. Poté naopak po načichání pachu z mobilního telefonu měl za úkol označit pachovou

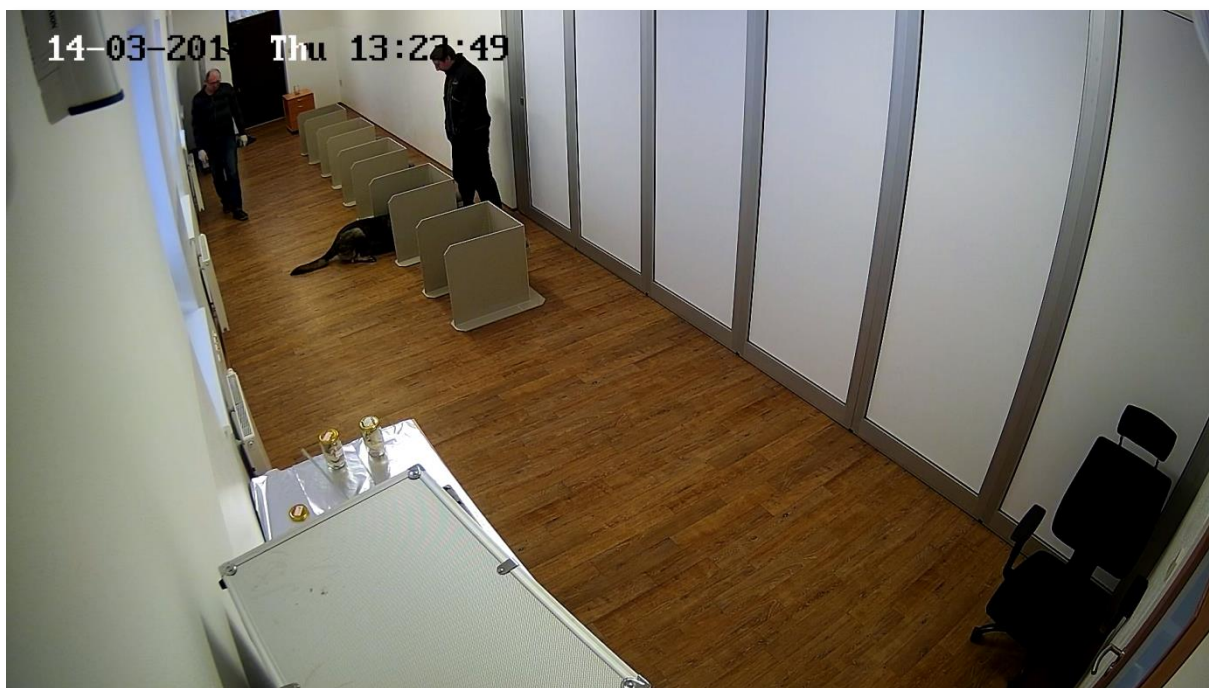
⁹⁹ Informace získané v rámci návštěvy odborného pracoviště MPI Lišov od vedoucího p. Wawreyna

konzervu s pachovým vzorkem z boku autorova těla. Policejní pes to přesně takto učinil. Na závěr musel dvakrát projít řadu a neoznačit žádnou pachovou konzervu, jelikož se v řadě nacházely pouze s načichaným pachem nesouvisející doplňkové pachové konzervy. Policejní pes i tento úkol dokázal splnit bezchybně. Celý průběh je archivován na videozáznamu, kterým autor této práce disponuje.

Autor byl ve stejný den přítomen také u obdobné cvičné pachové komparace, kdy jiný policejní pes v jiné porovnávací místnosti naprosto identickým způsobem prokázal své čichové schopnosti.

Expert i psovod, kteří toto pachové porovnávání realizovali, shodně konstatovali, že otisk pachové stopy z mobilního telefonu je pro psa prakticky skoro totožný s pachovým vzorkem osoby, jež daný mobil vlastní, protože se jedná o předmět, který u sebe člověk má téměř neustále v blízkosti těla.¹⁰⁰

Obrázek 4

Záběr kamery z porovnávací místnosti během cvičné pachové komparace. V roli psovoda vedoucí pracoviště, pan Štěpán Wawreyn

Zdroj: videozáznam z odborného pracoviště MPI Lišov

¹⁰⁰ Informace získané v rámci návštěvy odborného pracoviště MPI Lišov po skončení cvičné pachové komparace

ZÁVĚR

Bakalářská práce hodnotila význam a důležitost existence nepřímého důkazu v podobě pachové stopy pro orgány činné v trestním řízení v souvislosti s dokazováním v trestním řízení. Z předchozího textu této práce celkem jednoznačně rezultuje opodstatněné místo pachových stop mezi ostatními nepřímými důkazy.

V teoretické části byly na základě tištěných zdrojů definovány stěžejní pojmy, obecné zásady procesu dokazování a dále autor na tomto místě práce charakterizoval a kategorizoval pachovou stopu z pohledu důkazního práva. Práce se též koncentrovala na problematiku použití policejních služebních psů při pachové identifikaci, na související právní úpravu, a to především s ohledem na věrohodnost generování důkazů tímto způsobem.

Autor práce prostřednictvím návštěv odborného policejního pracoviště a na základě praktické činnosti spočívající ve cvičném pachovém porovnání získal cenné informace a důvěryhodným způsobem empiricky verifikoval schopnosti policejních psů provádět pachovou komparaci. Závěrem je nutno dodat, že validita výsledků pachových komparací se v tomto kontextu nejeví nižší než u jiných nepřímých důkazů, které soudy běžně akceptují coby eminentní indicie.

Z práce vyplývá, že pachová stopa má potenciál usvědčit osobu z výskytu na konkrétním místě či kontaktu s daným předmětem, přičemž význam takového důkazu je určován individuálně dle okolností konkrétního případu. Důkazní sílu tohoto důkazu snižuje nemožnost určení přesného časového úseku vzniku pachové stopy.

Avšak vzhledem ke skutečnosti, že pachatelé trestných činů mnohdy postupují sofistikovaným způsobem, a zanechávají tak po sobě na místě činu naprosté minimum stop, je policejní orgán často nucen koncentrovat se na všechny relevantní stopy, které mají potenciál dokázat spáchání skutku pachatelem. Pachové stopy takovou vlastností bezpochyby disponují, je však nutné v maximálně možné míře eliminovat okolnosti, které by mohly mít škodlivý vliv na celkovou hodnotu důkazu získaného pomocí pachové identifikace, a tím ovlivnit jeho použitelnost v rámci dokazování před českými soudy.

Po vyhodnocení všech informací uvedených v souvislosti se zpracováním této práce lze vyslovit premisu, že využívání pachových stop jako nepřímého důkazu je zcela opodstatněné, neboť v některých kauzách může přítomnost takového typu důkazu znamenat zásadní zlom v dokazování a být klíčovým faktorem, díky kterému se podaří odhalit a usvědčit pachatele závažného trestného činu.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BOBEK, M., MOLEK, P., ŠIMÍČEK, V. *Komunistické právo v Československu*. Brno : MU, 2009. 1007 stran. ISBN 978-80-210-4844-7.
2. CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha : Linde, 2006. 870 stran. ISBN 80-7201-594-X.
3. EIS, V. *Pachové práce služebních psů*. Praha : Naše vojsko, 2018. 160 stran. ISBN 978-80-206-1705-7.
4. FRYŠTÁK, M. *Trestní právo procesní*. Ostrava : KEY Publishing, 2009. 265 stran. ISBN 978-80-7418-041-5.
5. FRYŠTÁK, M., POLIŠENSKÁ, P. *Dokazování v přípravném řízení*. Praha : Leges, 2014. 120 stran. ISBN 978-80-87576-85-4.
6. CHMELÍK, J. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2005. 304 stran. ISBN 80-86898-42-3.
7. JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné. vyd. Praha : Leges, 2013. 864 stran. ISBN 978-80-8757-644-1.
8. JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní – minulost a budoucnost*. Praha : Leges, 2016. 440 stran. ISBN 978-80-7502-185-4.
9. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. Praha : C.H. Beck, 2004. 660 stran. ISBN 80-7179-878-9.
10. PÚRY, F., POLČÁK, R. a kol. *Elektronické důkazy v trestním řízení*. Brno : MU, Právnická fakulta, 2015. 253 stran. ISBN 978-80-210-8073-7.
11. RULC, J., NOVÁK, P. *Česká a Slovenská kriminalistická odorologie a právní ukotvení metody pachové identifikace*. Praha : VŠFS, 2017. ISBN 978-80-7408-153-8.
12. STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2010. 184 stran. ISBN 978-80-7380-238-7.
13. STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. 446 stran. ISBN 978-80-7380-409-1.
14. ŠÁMAL, P. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha : CODEX Bohemia, 1999. 403 stran. ISBN 80-85963-89-2.
15. ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2011. 408 stran. ISBN 978-80-7380-343-8.

16. VANTUCH, P. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení*. Trestně právní Revue. Praha : C.H. Beck, 2008. číslo 4. ISSN 1213-5313.
17. VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno : MU, 1993. 68 stran. ISBN 80-210-0791-5.

Elektronické zdroje

1. *KDY MŮŽE OBHAJOBA DŮKAZ VYHLEDAT, KDY PŘEDLOŽIT A KDY JEN NAVRHNOUT JEHO PROVEDENÍ?*. doc. JUDr. Pavel Vantuch, CSc. [online]. [2013].
Dostupné z: bulletin-advokacie.cz/kdy-muze-obhajoba-dukaz-vyhledat-kdy-predlozit-a-kdy-jen-navrhnout-jeho-provedeni
2. *Problémy a perspektivy pachové identifikace*. [online]. URBAN, Š., PINC, L. 2018. [Cit. 02/2019]. Dostupné z: www.vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2018/cislo-4/cicham-cicham-zlocin.html
3. *Rizika aplikační praxe metody pachové identifikace v Policii České republiky*. Pracovní tým Metoda pachové identifikace a Oddělení koncepce a strategické koordinace Policejního prezidia České republiky. Dostupné z: pecina.cz/files/MPI_zaverecna_zprava.pdf
4. *Pachová stopa jako důkaz ve světle zásady in dubio pro reo* [online]. [2017]. Dostupné z: profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=112&id_article=259806&csu m=0c116157
5. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení*. EPRAVO.CZ [online]. [2003]. [cit. 03/2019]. Dostupné z: www.epravo.cz/top/clanky/pachova-stop-a-jako-dukaz-v-trestnim-rizeni-20647.html
6. *SWOT analýza: jak a hlavně proč ji sestavit*. Magdalena Čevelová marketingová čarodějnice [online]. Magdalena Čevelová. 2008 [cit. 03/2019]. Dostupné z: www.cevelova.cz/proc-swot-analyza/

Legislativní dokumenty

1. Pokyn policejního prezidenta č. 313 ze dne 28.12. 2017, o pachové identifikaci osob.
2. Nález ÚS ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15.

Seznam obrázků

Obr. 1: Odebrané pachové vzorky autora práce.....str. 35

Obr. 2: Porovnávací místnost odborného pracoviště.....str. 37

Obr. 3: Řada pachových konzerv.....str. 44

Obr. 4: Záběr kamery z porovnávací místnosti.....str. 45

Přílohy

Příloha č. 1

Řízený rozhovor

Petr Nechvátal, policejní kriminalistický technik

Rozhovor proběhl dne 1.2. 2019

Jedná se o přepsání rozhovoru konaného v budově kriminální policie, oddělení kriminalistické techniky v Českých Budějovicích. Může obsahovat nespisovný český jazyk či policejní slangové výrazy.

I. Jak často přicházíte do styku s pachovou stopou?

Tak jednou do měsíce, záleží na okolnostech. Mnohdy se stane, že kriminalisté upřednostní jiný typ stop, například otisky prstů nebo biologický materiál, ze kterého se pak dá získat DNA profil. Vyšetřovatelé pachovou stopu kolikrát ani nechtějí kvůli tomu, že tuší, že soudce ji jako důkaz víceméně odmítne.

II. Pachovou stopu coby nepřímý důkaz vnímáte pozitivně či negativně? Proč?

Upřímně řečeno, zajištění pachové stopy beru jako rutinu, její význam pro trestní řízení hodnotí jiné osoby. Ale pachová stopa je podle mého názoru velmi dobrým vodítkem či indicií a může policii často významně pomoci se správným nasměrováním v trestním řízení.

III. Jaká jsou podle Vás konkrétní pozitiva a negativa pach. stopy ?

Získat otisk pachové stopy je určitě levnější záležitost v porovnání například se získáním DNA profilu. Další výhoda je, že pachová stopa někde na nějaké věci opravdu vydrží. Když sáhnete zde na stůl, zanecháte na něm váš biologický materiál, který ale můžete víceméně jednoduše setřít. Pokud tam bude vaše pachová stopa, tu tak jednoduše neseťřete z povrchu pryč.

Jako negativum určitě vidím nemožnost určit na základě pachové stopy přesně čas skutku. Taky myslím, že jako negativní může někdo vnímat tu dlouhou „cestu“, která vede k výsledku pachové komparace. My, technici zajistíme otisk pachové stopy na místě činu a pošleme jej na speciální místo, tam to určitou dobu leží, pak zase někdo jiný provede pachovou komparaci. Těch lidí okolo toho je hodně, tím se zvyšuje pravděpodobnost, že někde někdo udělá chybu. Například pokud policie chce z biologického materiálu DNA profil osoby, je to mnohem rychlejší.

IV. Dokážete vzpomenout na Váš nejlepší / nejznámější případ / kauzu, kdy pachová stopa přispěla k objasnění a vyřešení případu ?

Nebyla to vyloženě pachová stopa jako důkaz v trestním řízení, ale šlo o využití služebního psa. V prosinci 2018 v Budějovicích, na Lannově třídě došlo k loupežnému přepadení. Přijeli jsme na místo činu, kde služební pes na základě pachu z tohoto místa dokázal zmapovat cestu, kudy se dal pachatel na útěk. Pochopitelně pachatel má v takovém okamžiku často tendenci zbavovat se oblečení, které měl na sobě v době páčání činu. Pes nás dovedl až do jednoho dvora, kde byly kontejnery, ve kterých bylo pachatelovo oblečení. V něm genetický materiál...

I přesto, že se na Lannově třídě pohybuje relativně dost lidí, dokázal pes najít lokalitu, kde se nacházelo odhozené oblečení pachatele ?

Ano. Pes se soustředí pouze na jeden konkrétní lidský pach a ty ostatní okolo ignoruje. V souvislosti s tímto bych ještě zmínil naše německé kolegy, kteří se dokonce chlubí tím, že jejich psi dokážou držet pachovou stopu i u pachatele, který nasedl do auta a jede po silnici. Ale jenom pokud má zapnutou klimatizaci. Jakmile pachatel zapne vnitřní cirkulaci vzduchu v prostoru auta, tak už pes není schopen ho sledovat.

V. Památujete naopak kauzu, kdy byla pachová stopa jako důkaz nebo jako operativně pátrací prostředek naprosto nevyužitelná ?

To podle mě často souvisí s tím, jak kvalitní je obhajoba u soudu. Ta se samozřejmě kolikrát snaží napadnout a zpochybnit kdeco. Zmínil bych určitě kauzu Nečesaný, ta se vleče už hodně dlouho a ohledně pachových stop tam pravděpodobně byly ze strany policejního orgánu chyby.

VI. Je podle Vás správné, aby OČTŘ důvěřovaly zvířeti (pes) ?

Ano. Kynologie má u české policie určitou tradici a minulost. Je to založeno na metodě, která je nějak ověřena a funguje. A pokud pes pomůže získat byť jen nepřímý důkaz, který policii pomůže navést správným směrem, tak je to jednoznačně správně. Zejména u závažných činů, když třeba nějaký drban znásilní někde v parku holku, tak jakákoli indicie, která může pomoci, se hodí.

VII. Je podle Vás možné, aby byl pes nahrazen nějakým strojem či zařízením (pro účely MPI) ?

Pokud se nepletu, tak v minulosti už proběhly různé experimenty, ale mnohdy se ukázalo, že stroj byl chybovější než pes. Samozřejmě například hasiči mají přístroj na rozpoznávání chemických látek, ale je otázka jak moc je kvalitní.

VIII. Jak podle Vás české soudy v současné době vnímají pachovou stopu jako důkaz ?

Jak jsem řekl, v současné době vnímají pachovou stopu jako důkaz spíše vlažně.

IX. Jaký máte názor na možné oslabení významu pachové stopy coby důkazu v podobě využívání pachové stopy pouze jako operativně pátracího prostředku ?

V současné době se služební psi využívají pro pachové práce za účelem získání nějaké indicie, která policii může přivést na stopu pachatele. Stejně tak při vyhledávání drog, zbraní nebo akceleračních hoření u požárů. Když je někde loupež a je tam čerstvá stopa, třeba odhozená kukla, tak samozřejmě nasazení psa jako jakéhosi operativně pátracího prostředku je na místě. Stejně tak jako využívání pachové stopy jako nepřímého důkazu u soudu.